

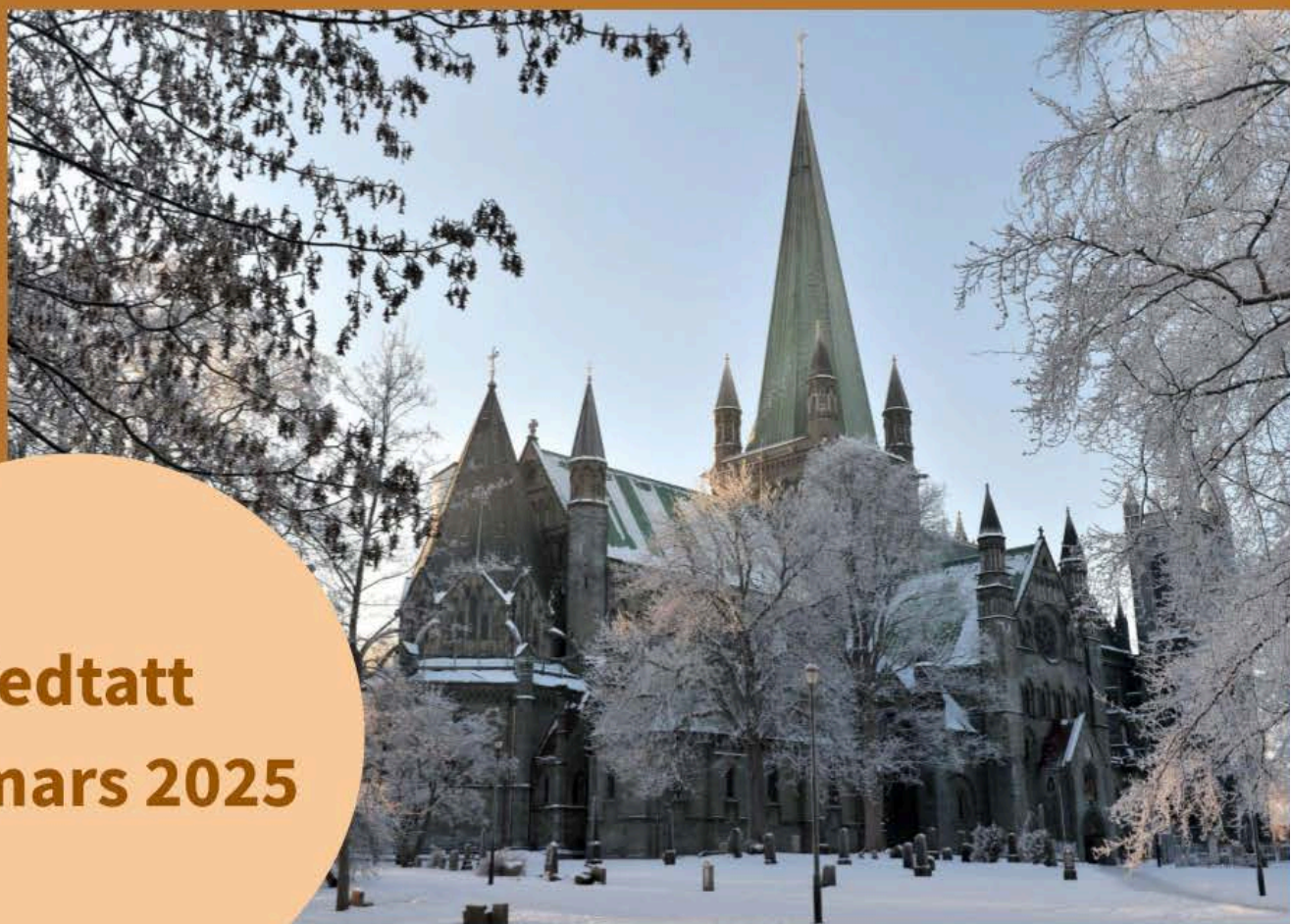

TRONDHEIM KOMMUNE
Tråanten tjelte

Kommuneplanens arealdel 2022-2034

Kulturmiljø og antikvarisk bebyggelse

Revidert etter bystyrevedtak 26.9.2024

Vedtatt
27. mars 2025

Hva er kulturmiljø og antikvarisk bebyggelse?

Trondheim er en by med lang og rik historie, der det er bevart svært mange kulturminner og kulturmiljøer. Disse minnene er en ressurs for byen og en viktig premiss for videre byutvikling.

Trondheim kommune har siden 1970-tallet lagt vekt på å ivareta kommunens kulturminner, og både i 1976 og 1991 ble det laget egne kulturminnekart. Fra 1970-tallet ble også flere kulturmiljøer regulert til bevaring. I 2013 vedtok Bystyret et nytt kulturminnekart, med utvalgte kulturmiljø og bygninger med antikvarisk verdi klasse A, B og C.

De kartfestete kulturmiljøene omfatter i hovedsak grupper av kulturhistorisk verdifulle bygninger og det grønne landskapet rundt disse. Nye hensynssoner er primært knyttet til den vedtatte byutviklingsstrategien for Trondheim, og markerer hvor kulturmiljøer kan inngå som en ressurs når nye områder skal fortettes. Det har vært viktig at hensynssonene representerer en stor bredde i byens historie, og fra ulike tidsperioder.

Byutviklingsstrategien peker på viktigheten av å utvikle en attraktiv og klimavennlig by. Også i den sammenheng er det svært viktig å bevare utvalgte kulturmiljø og utvikle dem slik at kulturmiljøverdiene tas hensyn til.

Kulturminnekartet

I Kulturminnekartet finner man en oversikt over alle hensynssoner kulturmiljø, samt bygninger med antikvarisk klasse A, B og C.

I dette heftet er alle hensynssoner kort beskrevet med tekst, bilder og kartutsnitt.

Der annet ikke er oppgitt er bilder tatt av byantikvaren. Kartutsnitt og oversiktsfoto er hentet fra kommunens kartløsning.

Endringer etter Bystyrets vedtak 24.9.2024

Noen bilder er byttet ut og kildehenvisninger er påført.

Innholdsfortegnelse

A. Innledning	7
B. Retningslinjer for H570 hensynssoner kulturmiljø	9
C. Beskrivelser av alle H570 hensynssoner kulturmiljø	12
1 Kulturminner og kulturmiljøer langs metrobuss linje M1	12
1.1 Strandsonen Hansbakkfjæra - Værestranda	14
1.2 Ranheim kirke med kirkegård	15
1.3 Ranheim papirfabrikk, elva, arbeiderboligene og tidligere Vik gård	15
1.4 Hitrafjæra mellom sjøen og Ranheimsvegen	17
1.5 Peder Myhres veg	17
1.6 Presthusvegen	18
1.7 Ranheim østre	19
1.8 Eventyrvegen	19
1.9 Rekkehus i Churchills veg og Roosevelts veg	20
1.10 Charlottenlund	20
1.11 Sjøvegen	21
1.12 Belbuan - poppelrekke	22
1.13 Louiselyst	22
1.14 Pineberg	23
1.15 Falkenborg	23
1.16 Dalen Hageby	24
1.17 Engstykket med omgivelser	24
1.18 Lerkehaug	25
1.19 Dronning Mauds Minne Høgskole	25
1.20 Katrinelyst	26
1.21 Saxenborg	26
1.22 Lossiusvegen	27
1.23 Rønningsbakken - Rønningen gård	27
1.24 Bakkaunet (Åsbakken-Markveien)	28
1.25 Lademoen og Buran	29
1.26 Voldsminde	30
1.27 Nedre Elvehavn	30
1.28 Nedre Bakklandet (Øvre Elvehavn)	31
1.29 Øvre Bakklandet	32
1.30 Bispehaugen	33
1.31 Møllenberg/Rosenborg/Kirkesletten	34

1.32 Bakke kirke og Bakke gård	35
1.33 Vestre og østre kanalhavn	35
1.34 Bloksberg og området rundt	36
1.35 Marinevold	36
1.36 Elgeseter gate øst, Klæbuveien og Dalsenget	37
1.37 Udbyes gate østside og Elgeseter gate vest	37
1.38 Veisletten Allé med "Gassen"	38
1.39 Lerkendalområdet	39
1.40 Klæbuveien ved Holtermannsveien	39
1.41 Tempevegen	40
1.42 Tempe kirke	40
1.43 Valgrindvegen	41
1.44 Klæbuveien ved Sorgenfri	41
1.45 Baglervegen - Birkebeinervegen	42
2 Kulturminner og kulturmiljøer langs metrobuss linje M2	43
2.1 Nyhavna	44
2.2 Lilleby	45
2.3 Heimdal sentrum	45
2.4 Småhus i Heimdal sentrum	46
2.5 Heimdal kirke med omgivelser	47
2.6 Heimdalsvegen	48
3 Kulturminner og kulturmiljøer langs metrobuss linje M3	49
3.1 Nordre Hallset	50
3.2 Selsbakkvegen	50
3.3 Ferstad gård og park	51
3.4 Byåsveien 170	52
3.5 Grøntdrag ved Sverresdalsveien	52
3.6 Johan Falkbergets vei, An-Magritts vei og Eli	Sjursdotters vei 53
3.7 Solhøgdevegen	54
3.8 Framveien, Viktor Baumanns vei og Oscar Wistings vei	55
3.9 Viktor Baumanns vei 10	55
3.10 Sverresli	56
3.11 Gamle Åsvei	57
3.12 Steinberget	58
3.13 Bynesveien	59
3.14 Ilsviken gård med hage	59
3.15 Ilsvikøra	60
3.16 Møllehaugen og Ilabekken	60
3.17 Nordre Ilevollen, Mellomila, Nedre Ila og Ilaparken	61

3.18 Arildsløkken/"Nyveien"	62
3.19 Skansenområdet og Nidareid	62
3.20 Korsgata /Singsakerbakken	63
3.21 Studentersamfundet, Statsarkivet og Vollan	64
3.22 Sannan	65
3.23 Øya	65
3.24 Singsaker, inklusive Kristiansfeldt	66
3.25 Gløshaugen	66
3.26 Eidsvolls gate	67
3.27 Blåklukkevegen	67
3.28 Moholt Studentby, byggetrinn 1 og 2	68
3.29 Moholt allé og trafo	68
3.30 TUNET på Høyset	69
3.31 Gamle Jonsvannsvei 125	69
3.32 Loholt søndre	70
4 Midtbyen	70
Middelalderbyen	72
Cicignons byplan	72
Trebyen fra før murtvengen i 1845	72
Trepaleene	74
Bryggene	74
Murbyen fra 1845 og til i dag	75
Kirkebygg, stiftelser og institusjonsbygg	76
5 Klæbu	77
5.1 Klæbu kirke, kirkegården og prestegården	78
5.2 Nideng Søndre	78
5.3 Fjærem	79
5.4 Ner-Eidstu	79
5.5 Teigen og Bjørkl marka, Klæbu museum	80
5.6 Gamle Lysklett skole	81
5.7 Sneegga	81
5.8 Lettingvollen	82
5.9 Eidstuvollen	82
5.10 Øvre Tanem	83
5.11 Løkkaunet og Svean	83
5.12 Hallsetheimen med Seminarplassen	84
6 Ladehalvøya	85
6.1 Lystgårdslandskapet på Lade	86
6.2 Smedstua - Fagerheimskogen	92

6.3 Det maritime skolesenter - Ladejarlen	93
7 Landskapsrommet rundt Midtbyen mot øst	94
7.1 Lillegården	95
7.2 Lillegården hageby, Singsaker Skole og Singsaker studenthjem	95
7.3 Småbergan/Duedalen	96
7.4 Port Arthur	96
7.5 Kristianstensletten med "Pappenheim"	97
7.6 "Knausen"-området	98
7.7 Berg prestegård	98
7.8 Trondhjems Kooperative Boligselskaps område	99
7.9 Øvre Rosenborg	100
7.10 Ankers gate	100
7.11 Førkrigsbebyggelse mellom Berg og Bakkaunet	101
8 Landskapsrommet rundt Midtbyen mot vest	102
8.1 Blyberget og Theisendammen	103
8.2 Sverresborg folkemuseum og Dyrborgskogen	103
8.3 Ellefsens vei	104
8.4 Møllebakken	104
8.5 Sommerseter	105
8.6 Havsteinlia	105
8.7 Havstein gård og Havstein kirke	106
8.8 Marienlyst	106
9 Klett	108
9.1 Tunet på Ekra	109
9.2 Tunet på Stav søndre	109
9.3 Tunet på Stav øvre	110
9.4 Tunet på Midtre Stav	110
9.5 Tunet på Heimstad	111
9.6 Tunet på Esp nordre	111
9.7 Tunet på Klett	111
9.8 Ridehallen	112
10 Andre områder	113
10.1 Rotvoll Øvre og Nedre, Rotvoll asyl	113
10.2 Brøset (Reitgjerdet)	114
10.3 Granåsen gård	114
10.4 Persaunet leir	115
10.5 Strindheim hageby	115
10.6 Angelltrøa	116

10.7 Kjedehusene på Frydenberg	116
10.8 Risvollan	117
10.9 Christian Eggens veg	118
10.10 Kolstad / Saupstad og Huseby / Flatåsen	118
10.11 Kattem	119
10.12 Torgardsletta	120
10.13 Bratsberg kirke og kirkested	120
10.14 Øvre Jervan	121
10.15 Øvre Leirfoss kraftstasjon	121
10.16 Nedre Leirfoss kraftstasjon	122
10.17 Leren gods og kapell (Leira)	122
10.18 Kystad vestre	123
10.19 Byneset kirke og kirkegård	123
10.20 "Apoteket"	124
10.21 Leinstrand kirke og kirkegård	124
10.22 Lavollen	125
10.23 Nils Ryjords veg og Øvre Sverresborg	125
10.24 Munkholmen	126
10.25 Persaunet hageby	126
10.26 Hytter ved Estenstadmarka	127
10.27 Charlottenlund bunker	127
10.28 Onsøyhåggan med tilstøtende LNF-område i dalføret	128
10.29 Tiller kirke og kirkegård	128
F. Informasjon om kulturminnekartet på nett	129

A. Innledning

I forbindelse med ny KPA er det vedtatt følgende endringer i kulturminnekartet:

1. “Aktsomhetskart for kulturminner” endrer navn til “kulturminnekartet” i samsvar med ønsker om et klart språk.
2. Det etableres flere nye hensynssoner kulturmiljø, se kapitler med tilhørende begrunnelser. Dokumentet inkluderer tidligere hensynssoner, kulturmiljø og nye hensynssoner. Det lages også et temakart som viser alle hensynssoner kulturmiljø.
3. Antall ABC-bygg utvides, noen bygninger endrer klasse og noen bygninger er tatt ut. Endringene er sett i sammenheng med de utvidede hensynssonene kulturmiljø, og de fleste nye bygninger som er klassifisert ligger innenfor hensynssone kulturmiljø. For nye ABC, eller endringer til A og B, er hjemmelshavere varslet gjennom et informasjonsbrev.

Kulturminnekartet viser områder som er regulert til bevaring, fredede bygg og anlegg samt kulturminner i grunnen, hensynssoner, kulturmiljø i KPA, og bygninger med kulturhistorisk verdi klassifisert som A, B og C. (A med svært høy antikvarisk verdi, B høy antikvarisk verdi og C antikvarisk verdi).

I kommuneplanens arealdel 2012-24 ble flere betydningsfulle kulturmiljøer i Trondheim vedtatt som hensynssone kulturmiljø. Disse er markert i kulturminnekartet med grå liggende skravur.

Ved rullering av kommuneplanen ble det vedtatt en justering av noen av hensynssonenes avgrensninger, samt flere nye hensynssoner. De nye sonene er begrunnet i flere forhold; Klæbu og Trondheim kommune er sammenslått, presset på viktige kulturmiljø har blitt større gjennom fortettingspolitikken, og synet på hva som er viktige kulturminner/kulturmiljøer endrer seg over tid.

Områdene omfatter en rekke miljøer der kulturhistoriske verdier er fremherskende, og der det er grunn til stor varsomhet med hensyn til endringer som påvirker disse kvalitetene. På kartutsnittene som følger hver hensynssone er sonen markert med grå liggende skravur.

Muligheten for å etablere hensynssone kulturmiljø i kommuneplanens arealdel ble først mulig da den nye Plan- og bygningsloven ble vedtatt i 2009. I forarbeidene mot ny KPA i 2013 ble det ikke jobbet med denne muligheten, før det kom en bestilling helt i slutfasen før høring. Arbeidet med de hensynssonene som ble vedtatt i 2013 ble derfor gjort i all hast i løpet av noen få dager. Det var derfor ikke mulig å gjøre grundige vurderinger, og utvalget ble derfor begrenset, uten tilstrekkelig bredde.

Arbeidet med nåværende hensynssoner ble startet opp i 2018, parallelt med at byutviklingsstrategien ble utviklet, og at Fremtidsbilder Trondheim 2050 ble vurdert. Byantikvaren fikk da en “bestilling” fra byplankontoret om å se på byutviklingsstrategiens konsekvenser for kulturminner/kulturmiljøer.

Da byutviklingsstrategien ble endelig vedtatt i 2020 intensiverte byantikvaren arbeidet med de nye hensynssonene, særlig de tett opp mot metrobusslinjene. I tillegg var det nødvendig å vurdere tidligere Klæbu kommune.

Kulturminner og kulturmiljøer langs metrobusslinjene ble kartlagt på nytt, ca 300 m til hver side for linjen. Det foreslås noen flere hensynssoner kulturmiljø langs disse linjene. Der hensynet til økt tetthet er vurdert som viktigere enn hensynet til den eldre bebyggelse, er vernet bebyggelse vurdert på ny. De objektene som er tatt ut av kulturminnekartet langs metrobusslinjene er i hovedsak enkeltstående bygninger i verneklasse C som er godt representert på kulturminnekartet i andre områder. I arbeidet med vurderinger av nye bygg i ABC har det også vært lagt særlig vekt på at disse bygningene bør være en del av et kulturmiljø og ikke enkeltstående bygg, slik at tiltak kan ses i en større sammenheng.

Byutviklingsstrategien fastslår at det skal fortettes mest i sentrumsområdet, lokale sentra og langs metrobusslinjene. I tråd med byutviklingsstrategien, og i tråd med byggesonene, legges det opp til mer tilpasset fortetting i småhusområdene.

Flere nye hensynssoner omfatter hagebyområdene som omkranser Midtbyen. Disse ble regulert og utbygd mellom ca 1910 og 1940 og utgjør et stort og viktig kulturmiljø, både når det gjelder bygningstypologi, landskapskarakter og grønne verdier. I disse områdene er det mange verneklassifiserte bygninger.

En annen stor hensynssone er lystgårdslandskapet på Ladehalvøya. I forbindelse med arbeidet med ny kommunedelplan for Lade og Leangen jobbet byplankontoret og byantikvaren også med landskapsverdiene på Ladehalvøya, særlig med tanke på siktlinjer og høyder. Lade Allé utgjør et viktig skille i lystgårdslandskapet, ikke bare som historisk vegfar, men også fordi alleen danner en grense mot det mer åpne og grønne landskapet mot nord og øst. I dette nasjonalt viktige kulturlandskapet foreslås derfor en stor hensynssone for å sikre både kollelandskapet, lystgårdene og det grønne preget, både sett fra land og fjord.

Hensynssoner kulturmiljø omfattes av generelle bestemmelser og retningslinjer. En hensynssone innebærer ikke noe forbud mot nye tiltak, men at det skal tas hensyn til område- og strøkskarakter og de kvalitetene som finnes i de ulike områdene.

B. Retningslinjer for H570 hensynssoner kulturmiljø

Retningslinjer for hensynssone kulturmiljø i småhusområder med kulturhistorisk verdi (hensynssoner 1, 2, 3 og 10)

Fotavtrykk og høyder på ny bebyggelse bør ikke være større enn eksisterende bebyggelse, og ikke større enn at den grønne karakteren og landskapstrekk ivaretas. Det må vises snitt gjennom terreng og eksisterende og ny bebyggelse, samt utomhusplan som viser grønne kvaliteter og trær. Den stedegne byggeskikken skal være retningsgivende for utforming, materialbruk og farger, og må derfor beskrives. Estetikk og kvalitet skal vektlegges, inkludert grønt.

Retningslinjer for hensynssone kulturmiljø i strandsoner (hensynssone 1, 6 og 10)

Ny bebyggelse bør utformes slik at strandsonen beholder sin åpne og sparsomt bebygde karakter. Fotavtrykk og høyde på ny bebyggelse bør begrenses og tydelig underordne seg eksisterende bebyggelse, og for øvrig tilpasses kulturminner og kulturmiljø. Den stedegne byggeskikken skal være retningsgivende for utforming, materialbruk og farger, og må derfor beskrives. Estetikk og kvalitet skal vektlegges, inkludert grønt preg.

Retningslinjer for hensynssone kulturmiljø i Heimdal sentrum (hensynssone 2.3, 2.4, 2.5 og 2.6)

Heimdal sentrum sitt særpreg og identitet som stasjonsby skal bevares og videreutvikles. I dette inngår at ny bebyggelse skal spille på lag med stasjonsbyens små dimensjoner, blant annet gjennom bruk av oppdelte volum og materialbruk. Den historiske trehusbebyggelsen skal særskilt hensyntas. Bymiljøene knyttet til Heimdalsvegen, Ringvålvegen, kirkeområdet og hagebyen i nordvestre deler av sentrum skal vies spesiell oppmerksomhet, og det skal sikres gode uterom, grøntarealer og møteplasser.

Retningslinjer for hensynssone kulturmiljø i Midtbyen (hensynssone 4)

Midtbyens historiske særpreg skal bevares og foredles. Følgende elementer skal særskilt ivaretas:

- Den landskapsmessige avgrensningen, med Nidarosdomen som dominerende element
- Spor fra middelalderbyen, herunder kirkene
- Den historiske bystrukturen med Cicignons byplan, veitene, allmenningene, plassrom og parker
- Den historiske trehusbebyggelsen fra før murtvangen i 1845, herunder bryggemiljøene og Trondheimsgården med portrom, gårdsrom og bakgårdsbebyggelse
- Den historiske murbebyggelsen fra før og etter murtvangen
- Utvalgte bygninger fra modernismen

- Hvelvkjellere

Utforming av ny bebyggelse skal fastsettes etter følgende hensyn:

- *Nidarosdomens dominans i landskapet skal bevares, og virkningen på Midtbyens silhuett skal vektlegges ved vurdering av høyder på ny bebyggelse*
- *Strøkskarakteren skal sikres, og særlig virkningen på den lave tre- og murbebyggelsen skal vektlegges ved vurdering av høyder, takform, fasadeuttrykk, materialkvalitet og farger på ny bebyggelse*
- *Den historiske eiendoms- og bebyggelsesstrukturen skal være førende for skalering av ny bebyggelse, forstått som rytmen i gatene gitt ved oppdeling av volumer og plassering av innganger*
- *For å sikre gode gaterom og videreføring av de offentlige rommenes karakter, skal virkninger i gatebildet vurderes, herunder særlig første etasje*
For utdypning av retningslinjene vises det til Veileder for arkitektur og byform/Arkitekturstrategien, og DIVE-analyse for nordøstre del av Midtbyen (2020).

Retningslinjer for hensynssone kulturmiljø i Klæbu og Klett

(hensynssone 5 og 9)

Bruken av områdene til jord- og skogbruk skal fremdeles fremstå som dominerende. De viktigste kulturmiljøene er knyttet til den gamle gårdsbebyggelsen, herunder det trønderske firkanttunet, samt noe industri og tettstedsbebyggelse. Den stedegne byggeskikken skal være retningsgivende for utforming, materialbruk og farger, og denne må derfor beskrives. Estetikk og kvalitet skal vektlegges, herunder kulturlandskapet.

Retningslinjer for hensynssone kulturmiljø i lystgårdslandskapet på Ladehalvøya **(hensynssone 6)**

Det historiske landskapet på Lade er av nasjonal betydning. Innenfor området skal følgende elementer særskilt ivaretas:

- De om lag 200 år gamle lystgårdene og enkelte andre bevarte eldre gårdsanlegg.
- Det til dels ubebygde, grønne landskapet og bevarte eldre vegfar.
- Opplevelsen av de grønne kollene og de historiske anleggene som Rognli, Ringve og Devle som en del av bybildet og landskapet, og av sammenhengen mellom dem, både i nærområdet og fra ståsteder langt unna.
- Opplevelsen av det åpne, grønne landskapet mot Østmarka og Østmarkjordet, inkludert viktige koller og kulturhistorisk viktig bebyggelse, og særskilt det fredete sykehusmiljøet.

Bygninger som ikke er fredet eller markert med klasse A, B eller C på Kulturminnekartet kan transformeres forutsatt at volum og fotavtrykk ikke økes. Der det tillates ny bebyggelse skal denne ikke overstige to etasjer.

Landskap, vegetasjon, alleer, hager og parker skal bevares og om nødvendig forsterkes. Trær som dør skal erstattes av nye. Tilstandsvurdering av trær skal utføres av sertifisert arborist.

Retningslinjer for hensynssone kulturmiljø i landskapsrommene som omkranser Midtbyen **(hensynssonene 7 og 8)**

Høydedragene som omkranser Midtbyen skal domineres av småhusbebyggelse i et sammenhengende grøntdrag. Ny bebyggelse skal utformes i tråd med denne strøkskarakteren og ikke dominere landskapsrommet på avstand. Fotavtrykk og høyde på ny bebyggelse bør ikke være større enn eksisterende bebyggelse, og ikke større enn at den grønne karakteren og landskapstrekk ivaretas. Byggehøyder skal for øvrig tilpasses kulturminner og kulturmiljø. Den stedegne byggeskikken skal være retningsgivende for utforming, materialbruk og farger, og må derfor beskrives. Estetikk og kvalitet skal vektlegges, inkludert grønt-preg.

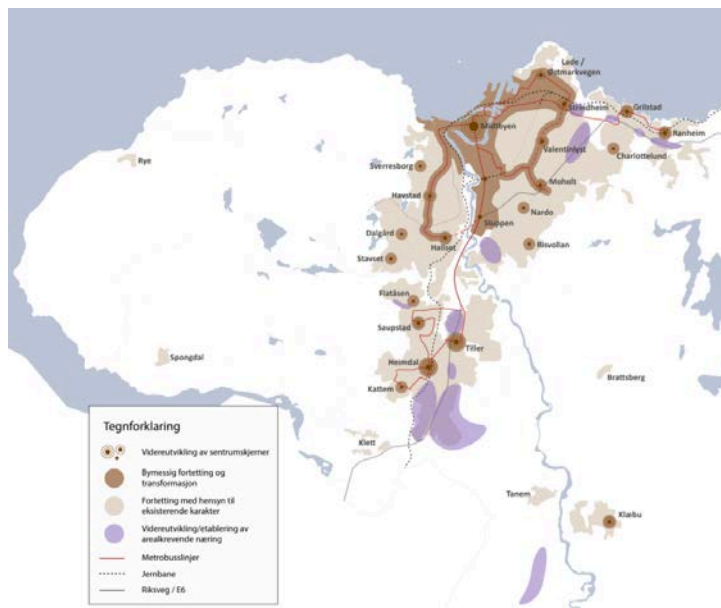
C. Beskrivelser av alle H570 hensynssoner kulturmiljø

Beskrivelsene er kortfattede, og kun ment som stikkord som skal gi en forståelse av hvilke kulturhistoriske og antikvariske miljøkvaliteter som er viktig å ivareta i de enkelte områdene. Det er lagt til enkelte foto som beskriver noen av kvalitetene i hvert område. Hensynssonene er gruppert i ulike kapitler fra 1-10 knyttet til de områdene de ligger i.

1 Kulturminner og kulturmiljøer langs metrobuss linje M1

M1: Ranheim - Strindheim - Sentrum - Tiller - Kattem

Byutviklingsstrategien for Trondheim legger vekt på hvordan Trondheim kan bli mer attraktiv, inkluderende og klimavennlig. Ved å videreutvikle kvaliteter i sentrumsområder og bydelssentre vil enda flere kunne oppleve byen vår som et godt sted å bo, arbeide og besøke.

De mørkebrune områdene i kartet er områder hvor det er ønskelig med en mer bymessig bebyggelse med blant annet torg, møteplasser og gode gang-, sykkel- og kollektivforbindelser. De lysebrune områdene er områder hvor det legges til rette for fortetting med utgangspunkt i strøkets karakter.

Byantikvaren har gjennomgått områdene langs metrobusslinjene, ca 300 m til hver side for linjen, for å kartlegge viktige kulturminner og kulturmiljøer. Ved et særlig fokus på fortetting langs disse kollektivlinjene, er det samtidig viktig å ta hensyn i de områdene som er sårbare med hensyn til kulturminneverdier. Det er flere hensynssoner kulturmiljø langs disse linjene. Dette innebærer at man ved eventuell fortetting skal ta hensyn til kulturminneverdiene. Der hensynet til økt tetthet er vurdert som viktigere enn hensynet til den eldre bebyggelse, er vernet bebyggelse vurdert på ny. De objektene som er tatt ut av kulturminnekartet langs metrobusstraseene er i hovedsak enkeltstående bygninger i verneklasse C som er godt representert på kulturminnekartet.

1.1 Strandsonen Hansbakkfjæra - Værestranda

Dette er et landskapsområde med en tydelig strandsonekarakter, og det siste store fjordnære området øst for byen der strøkskarakteren ennå kan la seg bevare og bygge videre på slik den har blitt utviklet fra 1800- tallet og opp gjennom 1900-tallet. De ulike småhusområdene i sør utgjør viktige oppsluttende miljøer i sonen. Det vil være av stor betydning å beholde småhuskarakteren, de grønne omgivelsene og åpenheten i strandsonen og opplevelsen av dette sett *fra* fjorden. Samtidig er den frie sikten *mot* fjorden en av de svært viktige kvalitetene. Gårdsanlegget på Hansbakken, som er regulert til bevaring, er et særlig viktig kulturmiljø innenfor sonen, likeledes naustene langs stranda.

Naust i antikvarisk klasse C

Uthusbygninger i antikvarisk klasse C

Eldre villaer i antikvarisk klasse C

*Gymnastikkbygget Ranheim skole
antikvarisk klasse C*

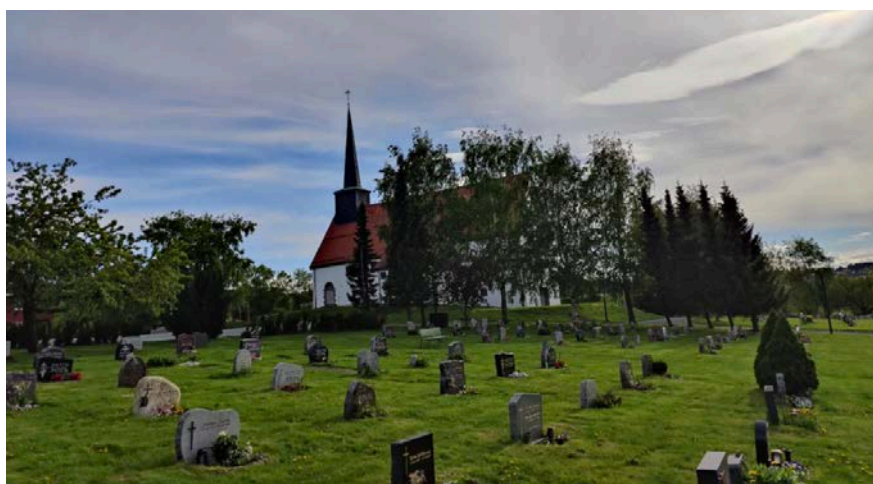
Losjevegen 2 antikvarisk klasse C

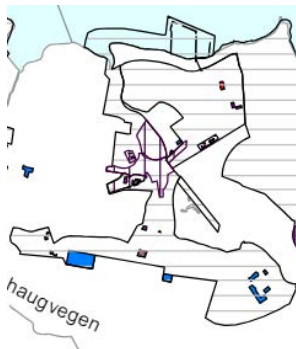
1.2 Ranheim kirke med kirkegård

Hensynssonen omfatter et kirkested og historisk bydelssentrum, som ligger nord for det som blir det nye lokale senteret på Ranheim. Kirken, nærliggende gårdsanlegg og jernbanestasjonen har hver for seg høy antikvarisk verdi og ligger åpent til, med betydelige grøntkvaliteter. Miljøet er viktig å bevare som et historisk forankret identitetspunkt for bydelen.

For å sikre *Ranheim kirke* som landemerke, siktlinjene til og fra denne, grøntkvalitetene og det nærliggende området, foreslås utvidelse av den eksisterende hensynssonen rundt kirken til å omfatte området i Luftevegen. Dette området er sårbart for ny bebyggelse med tanke på hensynet til kirken.

1.3 Ranheim papirfabrikk, elva, arbeiderboligene og tidligere Vik gård

Sonen omfatter kjerneområdet til papirfabrikken, som fra 1880-årene betød starten på det moderne Ranheim og fremdeles har en sentral plass i lokalsamfunnet. Fabrikkanlegget er naturlig nok betydelig utviklet og endret i løpet av de om lag 140 årene det har vært i drift, men har i behold eldre elementer som må sikres vern, som to eldre bygninger, skorstein og isbjørn-skiltet. I sonen inngår Vikelvas nedre del, der det fremdeles er bevart elementer fra den tiden da elva var en avgjørende forutsetning for virksomheten. Det folkelige begrepet "Lutelva" som navn på Vikelva er et viktig immaterielt minne om den tidligste historien av cellulose-fabrikken.

Hensynssonen omfatter store deler av det gamle fabrikkksamfunnet, som enkeltvis og samlet er sentrale og som har ulike strøkskarakter. Kulturhistorisk viktige bevarte delmiljøer i sonen er:

Direktørboligen på Ranheim vestre, med flere bevaringsverdige bygninger, allé og park, som ligger åpent til.

Arbeiderboligene, der strøkskarakteren er frittliggende flermannsboliger med saltak, i grønne omgivelser.

Papirmesterboligen, en særpreget murvilla i grønne omgivelser
Den første skolebygningen på Ranheim.

Arbeiderboligene i Prestmovegen, der strøkskarakteren er villaer med formede tak, uthus og hage.

Industriminne som det vestlige sidesporet fra stasjonen til fabrikk og restene av inngjerdingen i fjorden, der tømmeret ble samlet i sjøen.

Eldre villa og uthus i antikvarisk klasse B og C

Uthus til villa i antikvarisk klasse B

*Steinhvelvbro ved fabrikken
i antikvarisk klasse B*

1.4 Hitrafjæra mellom sjøen og Ranheimsvegen

Dette er en miljømessig markant strandsone. Sonen er av betydelig mindre omfang enn sonen øst for Tangen, men et viktig område for bade- og friluftsliv m.m. Området har solid forankring som friluftsområde i den kollektive bevisstheten på Ranheim fra langt tilbake. Strøkskarakteren består av småhus i hager, der grøntkarakteren og opplevelsen fra sjøen er viktig. Dette er særlig viktig å ta godt vare på når områdene rundt fortettes slik som på Grilstad m.m. I området ligger en liten naust-/sjøhusrekke som utgjør et kulturmiljø langs forlengelsen av Ladestien, som går gjennom hele området.

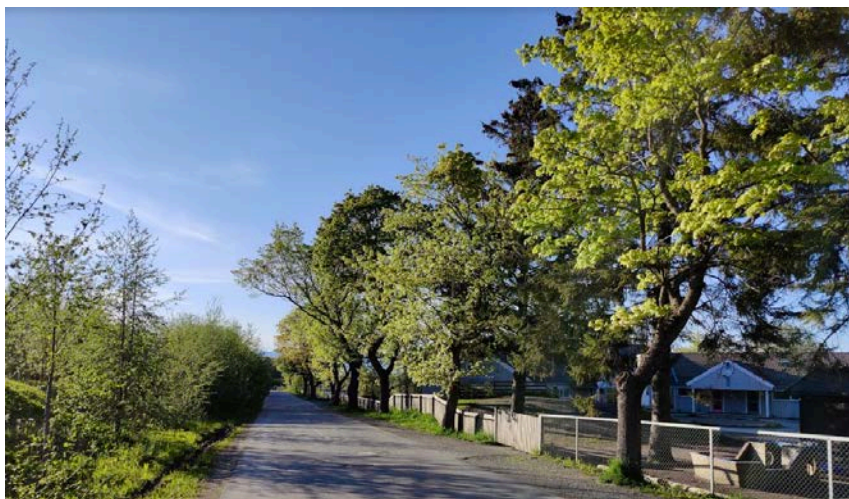

Naust, uthus og bolig i antikvarisk klasse C

1.5 Peder Myhres veg

Hensynssonen omfatter det nordligste strekket av Peder Myhres veg, opp til rundkjøringen nord for Ranheim Vestre. Det er viktig å sikre den historiske veien, den gamle alleen som gikk opp til gårdstunet, og siktlinjene til og fra gårdsanlegget og ut mot fjorden og kirka. Den eldre trerekka på østsiden av Peder Myhres veg består av et titalls, store løvtrær av høy alder. Den vestlige trerekka i den tidligere alleen bør replantes, slik at det igjen blir etablert en allé langs veien.

Den gamle alleen langs Peder Myhres veg

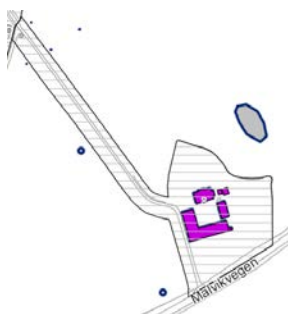

1.6 Presthusvegen

Villastrøket og den historiske veistrukturen i Presthusvegen ble bygd ut omkring 1910, som en del av papirfabrikkens vekst og behov for arbeiderboliger. Det er viktig å sikre strøkskarakteren med villaer i grønne hager. Lengst i nord strekker hensynssonen seg noe vestover og omfatter også Ranheimsvegen 165 og 167 B-E.

Bygninger i antikvarisk klasse C

1.7 Ranheim østre

Ranheim østre er den siste gården på det sentrale Ranheim som fortsatt ligger i sin opprinnelige sammenheng innenfor LNF-området. Alleen inn mot gårdstunet er bevart og gårdsbygningene har høy antikvarisk verdi. Det er viktig å sikre disse viktige historiske elementene, som ligger i et åpent og tydelig lesbart jordbruks- og kulturlandskap.

Stabbur i antikvarisk klasse B

1.8 Eventyrvegen

Et kulturmiljø med stor tidsdybde omkring Grilstadhaugen, som inneholder to gravrøyser. Bebyggelsen omkranser naturområdet på høyden av haugen og består av to villaer fra 1980-tallet som er spesielt flotte eksempler på eneboliger fra denne tiden og som fremdeles ligger i sin opprinnelige situasjon, med relativt store hager. I området ligger også en sveitservilla fra ca 1910, med stor hage, som representerer den tids bebyggelse, som også har preget området.

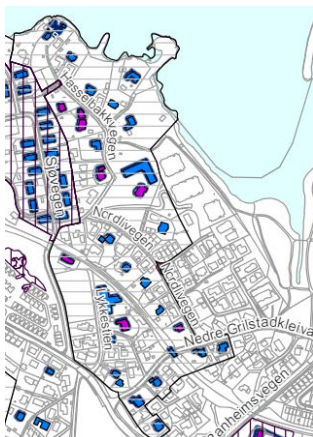
1.9 Rekkehus i Churchills veg og Roosevelt's veg

Rekkehusområdet ble oppført i annen halvdel av 1970-tallet, for Sør-Trøndelag fylkeskommune. Arkitekt var Block-Watne Hus AS basert på et prosjekt fra fylkets bygge- og eiendomskontor ved arkitekt Per Kalmar Lund. I Roosevelt's veg ligger et helhetlig og kvalitetsfylt boligområde, som består av rekker med boligheter som er forskjøvet.

Boligene spiller sammen med det småkuperte terrenget som har skapt gode individuelle uterom. Området er svært godt bevart i sin opprinnelige karakter. Dette er et godt eksempel på den kvalitetsfylte småhusarkitekturen som også ved utbygging i større skala preget boligbyggingen i Trondheim de første tiårene etter krigen. Et tilgrensende og enda større rekkehusområde ligger i Hørlocks veg/Churchills veg, bygget for Trondheim kommune ti år tidligere etter tegninger av arkitekt Ragnar Engh. Dette området har noen av de samme kvalitetene som Roosevelt's veg.

1.10 Charlottenlund

Dette er et område i strandsonen øst for firemannsboligene i Sjøvegen. Området har flere flotte villaer fra mellomkrigstiden med kraftig formede tak, samt noen nyere småhus. Villaene ligger i til dels store hager og utgjør et særpregget miljø som er viktig også sett fra sjøen. Viktig for miljøet er også et delvis bevart eldre (1800-talls) strandsted i nordenden av Hasselbakkvegen. Handelsstandens eldreboliger ligger i og ved en eldre, større villa der det på 1950-tallet ble lagt til en frittliggende fløy med aldersboliger. Mange enkeltbygninger har til dels høy antikvarisk verdi.

1.11 Sjøvegen

Boligområdet i Sjøvegen ble reist under 2. verdenskrig for offiserer med familier tilknyttet marineverftet og ubåtbasen på Nyhavna. Kulturmiljøet fra 1940-tallet er utformet som et typisk trondhjensk firemannsboligområde i nyklassisistisk stil. Dette er et svært helhetlig og godt bevart område, der strøkskarakteren er store volum med saltak, med streng, klassisk fasadeoppbygging og med store og rause grøntområder mellom husene. Det er laget en formingsveileder for bebyggelsen, som har bidratt til å ivareta de kulturhistoriske kvalitetene i området.

1.12 Belbuan - poppelrekke

I dette området på Belbuan er det bevart en poppelrekke fra 1940-50-tallet som tidligere avskjermet jordbruksarealet. Historiske spor i form av rekker av trær, bygninger og grøntområder kan gi historisk forankring og estetisk verdi. Poppelrekken er en viktig grønn og historisk kvalitet.

1.13 Louiselyst

Louiselyst er en av mange lystgårder øst i byen, som opprinnelig lå i sammenheng med hverandre, forbundet med alléer og veifar. Eiendommen ble fradelte fra Devle tidlig på 1800-tallet. Louiselyst fremstår som et intakt, mellomstort lystgårdsanlegg, utbygd mellom om lag 1810 og 1840. Anlegget har høy antikvarisk verdi, med deler av den opprinnelige parken bevart. Louiselyst har stor verdi som miljø til tross for betydelig utbygging rundt anlegget i nyere tid.

Louiselyst ca 1870. Marcus Noodt, UBiT

1.14 Pineberg

Eiendommen Pineberg ble fradelt fra Rønningen gård på 1730-tallet, og det kan ha vært mølleier Anders Graae som reiste bygninger der, etter at han tok over gården i 1832. Pineberg gård med tilhørende friareal gir området kulturhistorisk identitet og er et verdifullt grøntareal i et område med tett villabebyggelse. Selv om låven er ombygd til bolig, har tun og hovedhus en tydelig karakter. Hovedhuset brant og ble ombygd i 1928, men det er tømmer igjen fra den opprinnelige bygningen i empirestil.

I Rønningsbakken ligger flere villaer fra tidlig 1900-tall og tidligere. Disse har en tydelig historisk karakter, eller de har potensial for tilbakeføring. En flott dekorert trafo og et klassisk 1970-talls hus ligger også innenfor området, som også er preget av en tydelig grøntkarakter.

1.15 Falkenberg

Falkenberg er et av mange lystgårdsanlegg på østsiden av byen, som opprinnelig lå i sammenheng med hverandre, forbundet med alléer og veifar. Falkenberg, også kjent som “Struckgården”, var opprinnelig en parsell av Belbuan, fradelt i 1777 og solgt til Peter A. Falch. Opprinnelig var Falkenberg et u-formet anlegg der de to våningshusene var forbundet med uthus. Alléen og hagen er rik på ulike treslag og ble fredet som landskapsvernområde allerede på 1960-tallet.

Falkenberg på 1960-tallet. Foto Fjellanger Widerøe/UBiT NTNU

1.16 Dalen Hageby

Dalen Hageby er et helhetlig svært godt bevart rekke- og kjedehus-område fra første halvdel av 1960-tallet, der også samlet planlegging av uteområdene var vektlagt. Området har høy kvalitet som boliger og rent arkitektonisk. Arkitekt var Jarle Øyasæter, og oppdragsgiver for prosjektet var en gruppe håndverkere tilknyttet Trondhjems Håndverkerforening. Alle bygninger er klassifisert som antikvarisk verdifulle, og området fremstår i stor grad som opprinnelige og som et godt eksempel på boligbygging fra denne epoken. Viktige kulturhistoriske verdier utover plangrepet er fargesetting, materialbruk og detaljer, samt områdets grønne karakter. Egen veileder for Dalen Hageby finnes.

1.17 Engstykket med omgivelser

Engstykket ble skilt ut fra Rønningen i 1843. Eiendommen har i seg selv stor arkitektonisk verdi, både hovedhus, uthus og tilhørende store hage. Den har også betydelig verdi som en av lystgårdene på østsiden av byen og bygd ut som en av de siste, omkring 1850. Deler av lystgårdens hage og allé er innlemmet i Lademoen kirkegård. De viktigste kulturhistoriske verdiene i området er det frittliggende hovedhuset Engstykket med sin flotte empirearkitektur, de store trærne og hagen.

I den utvidede hensynssonen, som forbinder Engstykket og Dronning Mauds Minne Høgskole, er det det grønne preget med frittliggende villaer som utgjør strøkskarakteren.

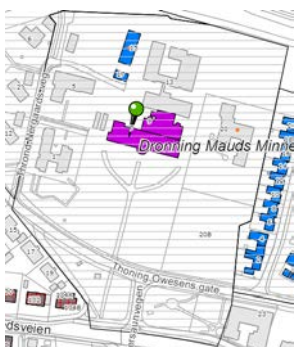
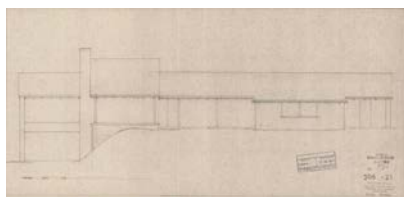

Engstykket

1.18 Lerkehaug

Hensynssonen omfatter en stor villahage som utgjør rammen omkring en av modernismens fineste villaer i Trondheim, Villa Bachke, tegnet av Herman Krag i 1959. To eldre bygninger som hørte til det opprinnelige gårdsanlegget på Lerkehaug har også høy antikvarisk verdi. Eiendommen har karakter av å være en park med større trær, hvis kvaliteter også kan sees i sammenheng med parken omkring Dronning Mauds Minne nord for Innherredsveien. De grønne områdene på begge sider av hovedveien på dette stedet har potensial til å bli et svært viktig parkdrag øst for bykjernen - som kan ha stor betydning dersom den bygningsmessige fortettingen fortsetter i områdene rundt. Villaen har høy arkitektonisk og antikvarisk verdi og er som type enestående i sitt slag i Trondheim.

1.19 Dronning Mauds Minne Høgskole

Den tidligere Nordenfjeldske Blindeskoles anlegg ble tegnet av arkitekt Johan Osness i 1911. Anlegget har et karakterfullt preg av nybarokk og noen trekk fra senjugend. Park og bebyggelse virker sammen som et landskapsmessig hele, godt eksponert mot innfartsveien til Trondheim nordfra. Parken kan sees i sammenheng med Lerkehaug, på sørsiden av Innherredsveien.

1.20 Katrinelyst

Katrinelyst (Innherredsveien 102) var opprinnelig en lystgård som ble utskilt fra [Rønningen](#) gård i 1810 og kjøpt av kjøpmann Otto Beyer. Han solgte til kjøpmann Peder Smidt i 1819 og gården hadde senere mange eiere.

Katrinelyst ble i 1908 kjøpt av Trondheim kommune. Det meste av jorda ble sammen med arealer fra gårdene [Engstykket](#) og [Gardemoen](#) utlagt til kirkegård for Lademoen. Gårdsbygningene var en periode prestegård for Lademoen menighet. Dagens sveitservilla med uthus er godt bevart. Grønne kvaliteter og store trær rundt bygningene er viktige for å bevare den historiske forståelsen.

1.21 Saxenborg

Saxenborg er et usedvanlig godt bevart lystgårdsanlegg som ble oppført omkring 1810. Det lukkede firkanttunet med innkjøring gjennom uthusfløyen, aksialt på hovedbygningen, er unikt. Gården har også svært godt bevarte interiører i hovedhus og uthus. Opprinnelig lå Saxenborg, som øvrige lystgårder omkring byen, fritt og åpent til, med utsyn mot Lade. I de senere årene har anlegget blitt forbilledlig istandsatt og huser tradisjons-håndverkere og en bygningsvernbutikk.

1.22 Lossiusvegen

Hovedbygning, opprinnelig sidebygning og dukkestue

Lossiusvegen 10 er en storslagen og godt bevart villa i sveitserstil. En eldre dukkestue i samme stil er bevart på samme eiendom, og en opprinnelig sidebolig er bevart på naboeiendommen. De kulturhistoriske verdiene, utover selve bygningene, omfatter grønne kvaliteter og tilstrekkelig areal rundt bygningene for å bevare den historiske sammenhengen og forståelsen.

1.23 Rønningsbakken - Rønningen gård

Dette er et stort og godt bevart villa- og småhusområde, for det meste beliggende på sørsiden av Rønningsbakken mellom Saxenborg og Persaunvegen. Sverre Pedersens plan av 1912 (hagebyplanen) ligger til grunn for området nærmest byen. Området ble deretter bygd ut over en lang periode, hovedsakelig i mellomkrigstiden og i tidlig etterkrigstid. Fra hele denne perioden finnes det småhus, villaer og flermannsboliger med stor kulturhistorisk verdi, der det grønne og hagekarakteren også er viktig å ivareta.

1.24 Bakkaunet (Åsbakken-Markveien)

Dette er et område med til dels svært godt bevart villabebyggelse fra tidlig mellomkrigstid, av noe mer beskjeden karakter enn villaområdene fra samme tid på Singsaker. Også den opprinnelige miljøkarakteren, med til dels store hager, er godt bevart. Eksisterende hensynssone i Markveien/Åsbakken er betydelig utvidet da den tidligere sonen kun omfattet noen få villaer og ingen av de flotte flermannsboligene fra mellomkrigstiden.

Den nye hensynssonen er blant de geografisk mest omfattende og inneholder store deler av den varierte villa- og øvrige småhusbebyggelse øst for bykjernen, bl.a. slik den var tenkt i Sverre Pedersens plan for søndre og østre bydeler av 1912. I øst grenser området til Rønningsbakken-området, i vest til Møllenberg/Rosenborg og Trondhjems Kooperative Boligselskaps område (Holbergs gate m.m.) I sør og sørøst grenser de til Tyholtplatået/Persaunevegen, og i nord til Innherredsveien/ Gamle Kongevei.

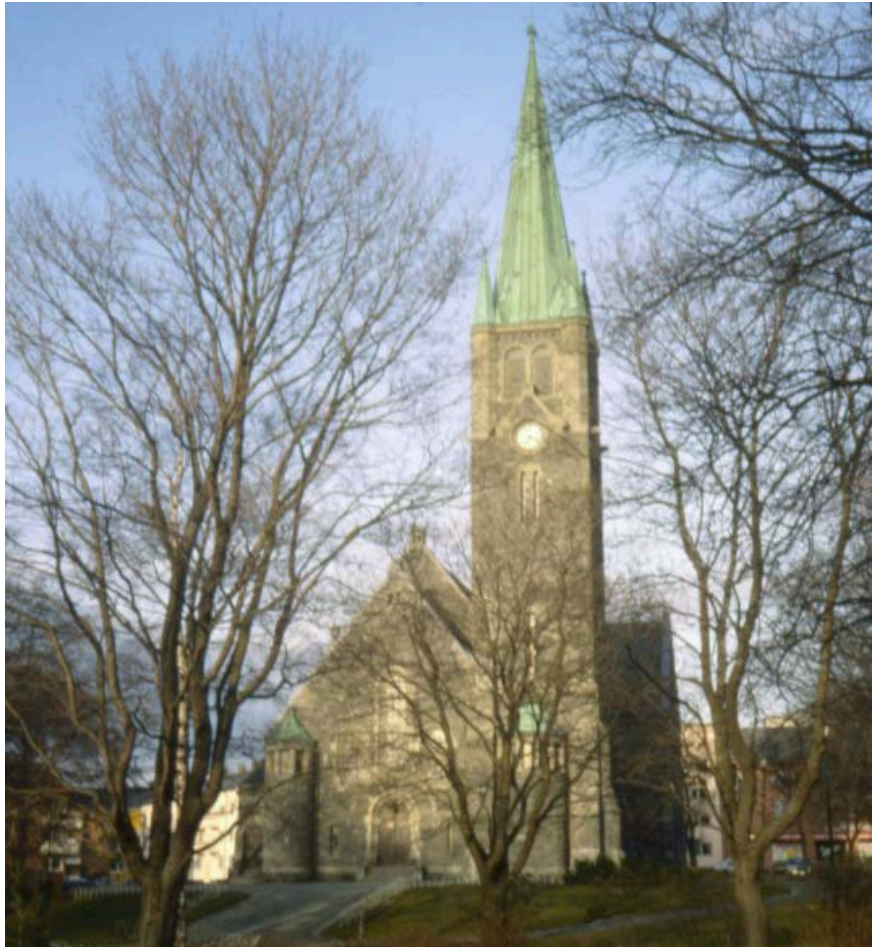
I områdets nordlige og vestre deler er det bevart et stort antall bygninger fra mellomkrigstiden, mange har til dels høy antikvarisk verdi. I områdets sørøstre, høyere beliggende deler, finnes en variert "katalog" over etterkrigstiden villa- og småhusbebyggelse. Mange områder og lokale miljøer her er godt bevart i opprinnelig skikkelse. Området omfatter også betydelige grøntområder i form av hager og friområder.

1.25 Lademoen og Buran

Sonen omfatter en konsentrert offentlig sosial boligbebyggelse i mur fra tiden omkring 1. verdenskrig og litt ut i mellomkrigstiden. Den omfatter også store områder med privat boligbebyggelse i mur, langs begge sider av Lademoen park. Parken, med Lademoen kirke og skole utgjør, sammen med bebyggelsen rundt, et ytterst karaktersterkt og verdifullt kulturmiljø av nasjonal interesse, i det som kan kalles Lademoens ”kjerneområde”. Området omfatter også flere fabrikker fra tidlig 1900-tall som har høy arkitektonisk og kulturhistorisk verdi. Bygningene og kvartalenes sluttete karakter, en klassisk fasadekomposisjon og til dels rike detaljering, utgjør sammen med bratte tak med skifertekking den viktigste strøkskarakteren.

1.26 Voldsminde

Sonen omfatter et ytterst helstøpt og ensartet boligmiljø i funksjonalistisk stil, oppført i jernbetong på midten av 1930-tallet. Det store boligprosjektet ble gjennomført i privat regi av firmaet AS Jernbeton, med Sverre Pedersen som arkitekt. Byggingen ble igangsatt i 1935. Den opprinnelige karakteren er godt bevart, og utgjør et svært markant innslag i "Østbyens" miljø. Prosjektet er tydelig inspirert av funksjonalistisk boligarkitektur i mellomkrigstidens Tyskland (Stuttgart). Prosjektet innebar gjennomslag for armert betong som gjennomgående konstruksjonsmateriale i boligsammenheng, og det hadde for sin tid høy VVS-standard, med bad og WC i alle leiligheter. Området har rause grøntarealer, som sammen med gatene utgjør en vesentlig del av strøkskarakteren.

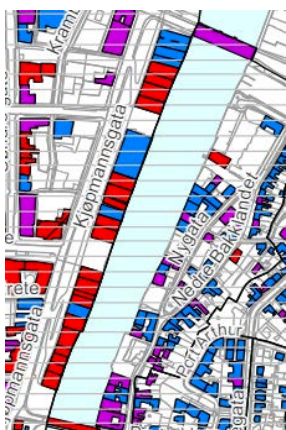
1.27 Nedre Elvehavn

På elvehavna (Bakkestranden) ble det allerede fra 1700-tallet etablert tidlig industrivirksomhet gjennom reperbanen. Senere kom mølla til Anders Graae (Gråmølna). Her vokste det frem mange små og større industrivirksomheter og mekaniske verksteder fra omkring midten av 1800-tallet. I dag er dette et skipsverkstedsmiljø fra 1880- og 90-årene der mange av de opprinnelige verkstedbygningene er bevart og gitt ny bruk. Ørens mekaniske verksted og Trondhjems mekaniske verksted var blant de store. I løpet av de siste tiårene er Nedre Elvehavn transformert til moderne sentrumsmiljø, der industribygningene, dokkene og gamle vinsjene mm, spiller en viktig rolle.

1.28 Nedre Bakklandet (Øvre Elvehavn)

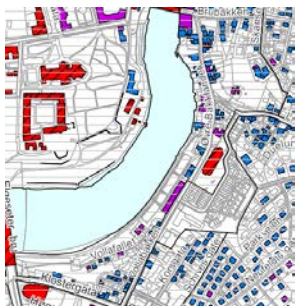
På Bakklandet (og utover mot Ila) vokste de første forstadsmiljøene frem. På Bakklandet ligger småbebyggelse og brygger i det som minner om en selvgrodd, middelalderstruktur. Den sammenhengende 17- og 1800-talls bebyggelsen strekker seg fra Klostergata i sør til Innherredsveien i nord, og er delt i flere hensynssoner.

I denne sonen ligger også den andre viktigste av Midtbyens bryggemiljøer. De eldste bygningene som fremdeles står er fra første del av 1700-tallet. Miljøet konstituerer sammen med elveløpet, Gamle bybro og bryggemiljøet på Bakklandet, et av de aller viktigste kulturmiljøene i Trondheim, med stor nasjonal betydning.

På 1980- og 1990-tallet ble store deler av bygningsmassen fornyet eller erstattet, men i en tradisjonell arkitektonisk tilpasningsstil.

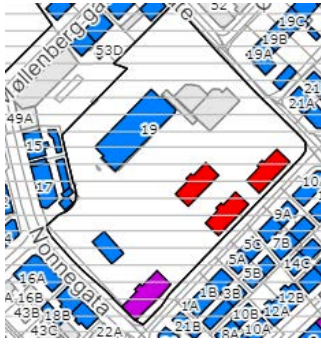

1.29 Øvre Bakklandet

Hensynssonen strekker seg fra Gamle Bybro til Klostergata. Nåværende bebyggelse er i hovedsak fra første halvdel av 1800-tallet, men enkelte bygninger er fra 1700-tallet. Området inneholder i tillegg til en lang rekke boliganlegg med uthus også noen få Bakklandsbrygger. Øvre Bakklandet har også viktige industriminne og -miljøer, blant annet gjennom teglverket og *Fabriken ved Nidelven*. Kulturmiljøet er også visuelt sterkt eksponert fra bysiden og Marinen, og det utgjør et svært karakteristisk “bilde” langs elvesiden, hvor også de grønne kvalitetene er viktige. På toppen av Vollafallet og langs Klostergata ligger et kulturmiljø med sammenhengende trehusbebyggelse. Hensynssonen grenser opp til flere andre betydelige kulturmiljøer.

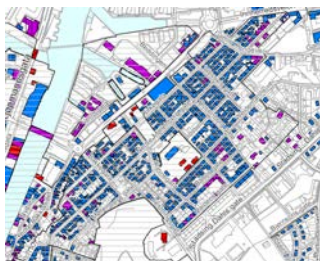

1.30 Bispehaugen

Sonen omfatter et skolemiljø som har flere skolepaviljonger i tre fra 1896 (arkitekt Solberg og Christensen) samt en storslagen og ekstremt godt eksponert skolebygning fra 1920-årene (ark Carl J. Moe). Bygningen ligger på et ytterst markant terrengmessig fremspring i landskapet og utgjør én av de mest monumentale bygningene i Trondheims bybilde.

1.31 Møllenberg/Rosenborg/Kirkesletten

Sonen strekker seg fra Kirkesletten i vest til Buran i øst. Dette er et stort og svært tett utbygd boligmiljø. De tidligste utbygde områdene er Kirkesletten, men kjerneområdet er i stor grad fra 1880- og 1890-årene. Rosenborgbebyggelsen er den typen det er flest av og den typen som utgjør området med høyest utnyttelse med sine karakteristiske for- og bakgårdsbygg. Fra 1880-årene ble Rosenborg regulert, for å legge til rette for et tett bebygd trehusmiljø, som er et av landets største sammenhengende trehusmiljø. Områdene lengst i øst var direkte relatert til utbyggingen av verkstedindustrien på Nedre Elvehavn i samme periode. Størstedelen av området er spesialregulert til bevaring. Det er utarbeidet en egen [veileder for området](#).

Foto Glen Musk

1.32 Bakke kirke og Bakke gård

Kulturmiljø av nasjonal verdi, med en av de første åttekantede kirkene i landet (1715), med tilhørende kirkegård. Her ligger også herregården på Bakke, med hovedbygningen til et av 1700-tallets fremste storgårdsanlegg i Trondheim, der det i kjelleren er bevart rester av klosteranlegg (fredet bebyggelse, og i tillegg middelalderbygrunn). Gårdsrommet ligger i direkte sammenheng med Thornæsparken på oversiden av Kirkegaten. Parken er et viktig oppsluttende element for det historiske miljøet.

1.33 Vestre og østre kanalhavn

Sandgatas og Fjordgatas bryggemiljø er det ene av Midtbyens to store sjøhus- eller bryggemiljøer med bygninger fra rundt midten av 1800-tallet. Sonen utgjør sammen med selve kanalen og kaiområdene langs nordsiden et enestående sjøfarts- og fiskerihistorisk miljø. Flere delområder er spesialregulert til bevaring.

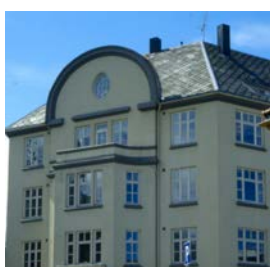

1.34 Bloksberg og området rundt

Sonen er avgrenset av Elgeseter gate, Klostergata, Mauritz Hansens gate og Olav Kyrres gate.

Kulturmiljøet ligger rundt høyden på Bloksberg, som er et av byens flotteste sveitserstilsanlegg. Her ligger bygårder i jugendstil og nyklassisisme, der husrekken langs Bergljots gate utgjør det fremste jugendmiljøet. I sonen ligger den tidligere Edda radiofabrikks bygning (fra slutten av 1800-tallet) som et innslag fra andre arkitekturepoker, og andre bruksområder. Hensynssonen, blant annet omkring Bloksberg, har også viktige grøntkvaliteter.

1.35 Marinevold

Sonen utgjør et helhetlig og samlet miljø med det som skulle være provisoriske småhus i mellomkrigstiden, av tilsvarende type som på Pappenheim og Solhaug. Området er regulert til bevaring og består av til dels godt bevarte enkeltbygninger, der de fleste er vertikaldelte tomannsboliger. Bygningene ble produsert som tidlige elementhus, med "lemmer" som ble montert på plassen. Hagebyen utgjør et viktig miljø, med små hus i hager. Det ligger i navnet at Marinevold hageby bør ha et grønt preg. Hekker og trær, sammen med stakittgjerder der man ønsker en skjerming rundt området, spiller fint sammen.

1.36 Elgeseter gate øst, Klæbuveien og Dalsenget

På 1880-tallet ble jernbanen flyttet fra Elgeseter til dit den går i dag. Jernbanelinjen ble likevel utgangspunktet for rutenettsplanen for området, og Elgeseter gate følger samme trasé som jernbanen hadde i 20 år. Omleggingen av jernbanen ga rom for utvidelse av byen sørover. I denne perioden ble både sykehuset på Øya og NTH på Gløshaugen bygd. Sonen omfatter bygater fra tidlig 1900-tall, med en rekke murbygninger fra før og etter 1. verdenskrig, mange av disse i jugendstil. Særlig Elgeseter gate har en sterk bykarakter med store karreer som har et potensial for økt bokvalitet. Innenfor kulturmiljøet ligger også en gammel elektrisitetsverksbygning i Klæbuveien, og en trikkehall på Dalsenget. Mot øst avgrenses området med Høgskoleparken, som sammen med murgårdene utgjør et for Trondheim helt spesielt kulturmiljø, av nasjonal interesse.

1.37 Udbyes gate østside og Elgeseter gate vest

Sonen er avgrenset av Udbyes gate, Einar Tambaraskjelves gate, Elgeseter gate og Abels gate, og den henger sammen med sone 1.35. Også i denne sonen er det murleiegårder fra tiden kort etter år 1900 og frem til 1950-årene, som sammen utgjør en "katalog" over byboligens utvikling gjennom første halvdel av 1900-tallet. Innenfor miljøet ligger viktige enkeltbygninger som Elgeseter gate 30B fra 1911, som er en sjeldent godt bevart jugendbygning. Udbyes gate 5, som har et godt bevart tidstypisk eksteriør fra begynnelsen av 1950-tallet, og den langstrakte "Sporveisblokka", også fra tidlig 1950-tall, som har et særegent og flott arkitektonisk uttrykk. Både forhager og gårdsrom har potensial for økt bokvalitet.

1.38 Veisletten Allé med “Gassen”

I sonen ligger to- og firemannsboliger, for det meste fra mellomkrigstiden og noen fra tidlig etterkrigstid. Dette er en gruppe med småhus som i dag er omgitt av høyere og langt mer kompakt bebyggelse. Fra 1892 lå området innenfor det såkalte “byggebeltet”, en 500 meter bred sone rett utenfor bygrensen, der bygningslovens bestemmelser var lempeligere enn i bykommunen. Bygningen like vest for området er et spesielt kulturhistorisk objekt, en funkisbygning i mur der utgassingsanstalten (skadedyrbekjempelse) holdt til. Sonen er avgrenset av Nidelva, jernbanen, Holtermannsveien 1 og Professor Brochs gate. Strøkskarakteren består av villaer og småhus i et hagebymiljø, der grøntkvalitetene er viktige, også ned mot Nidelva.

1.39 Lerkendalområdet

Hensynssonen omfatter en konsentrert samling av typiske trondhjemske firemannsboliger, fra slutten av 1920-årene og frem til 1950-årene. Firemannsboligen er å finne i hele landet, men for Trondheim er den blitt et stedstypisk trekk, nesten på linje med den eldre trønderlåna i distriktet. Det skyldes den store utbyggingen i perioden 1920-1960. Mange av disse boligene er bygget ut i samlede felt, hvor også grøntområdene er viktige elementer, slik det også er her.

1.40 Klæbuveien ved Holtermannsveien

Trehusbebyggelse med tilhørende hager, fra flere perioder på slutten av 1800-tallet og tidlig 1900-tall. De fleste bygningene har antikvarisk verdi, enkelte høy antikvarisk verdi. Husrekken langs Klæbuveiens vestside danner sammen med tilsvarende husrekke på motsatt side et stemningsfullt villa-gate-miljø, med sterk hagekarakter. Sonen er avgrenset mot Klæbuveien, forlengelsen av Hans Osnes veg og Holtermanns veg 2.

1.41 Tempevegen

Hensynssonen består av en åpen områdestruktur med hus i hager, for det aller meste villamessig utbygd fra slutten av 1800-tallet og frem til etterkrigstiden. Det er et område med grønt preg som utgjør en buffer mellom de tettere utbygde områdene på Tempe og elva/elvelandskapet. Opprinnelig var dette et av de mest markante utbyggingsområdene innenfor byggebeltet. Sonen er avgrenset mot Holtermanns veg, Valøyvegen, Alfred Larssons gate, elvekorridoren og jernbanen.

1.42 Tempe kirke

Tempe kirke ble oppført på eiendommen til Edwardsminde i 1960. Kirka ble tegnet av Roar Tønseth (med påbygg fra 1975) og ligger med et romslig og grønt område omkring seg, som er viktig å ivareta. Tilstøtende firemannsboliger med hage fra 1930-tallet er med på å styrke den åpne, grønne karakteren rundt kirka.

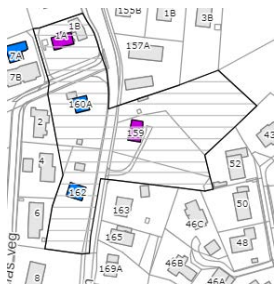
1.43 Valgrindvegen

Sonen omfatter en åpen områdestruktur med primært firemannsboliger i hager utbygd på 1930- og -40-tallet. Området har et tydelig grønt preg og består av en homogen trearkitektur.

1.44 Klæbuveien ved Sorgenfri

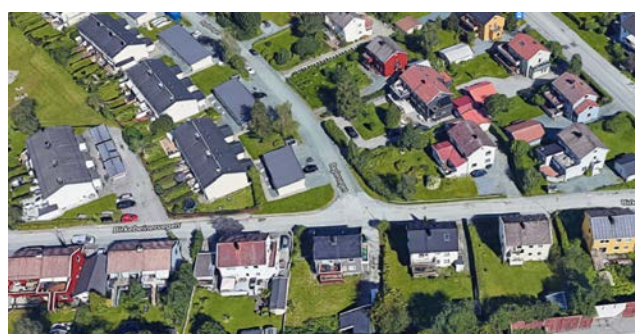
Området ligger på Sorgenfri, et område som tilhørte Strinda kommune helt til 1964. I tiden omkring 1915 vokste det frem en liten gruppe av småhus her, både villaer og tomannsboliger, trolig fradelt fra gårdseiendommen Sorgenfri. Området utviklet seg i hagebyens tegn, med småhus i rause, grønne hager. I dag er mye av dette preget fremdeles godt bevart, og er viktig å ivareta. Etter 2. verdenskrig ble det reist flere firemannsboliger rett nord for hensynssonen, også disse med tydelig hagebypreg og som et viktig oppsluttende element i miljøet. Enkelte av villaene har høy antikvarisk verdi.

1.45 Baglervegen - Birkebeinervegen

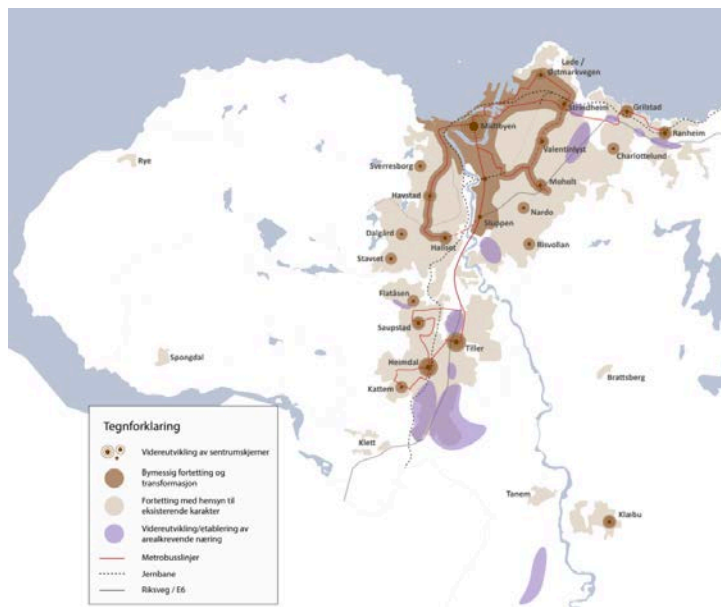
Sonen omfatter et klart avgrenset og helhetlig utbygd område med små tomannsboliger og rekkehus, oppført fra midten av 1950-tallet. Bebyggelsens opprinnelige karakter er godt bevart, noe som gjør at området fremstår som et svært typisk eksempel på utbygging rett etter krigen. Sonen er avgrenset mot Klæbuveien, Birkebeinervegen, Baglervegen og Anton Grevskotts veg. Den kulturhistoriske verdien ligger i den enkle tidstypiske arkitekturen og områdets karakter og grønne preg.

2 Kulturminner og kulturmiljøer langs metrobuss linje M2

M2: Strindheim - Lade - Sentrum - Kolstad - Heimdal - Lund

Linjen sammenfaller i stor grad med linje M1. Heimdal er lagt inn her i tillegg.

Byutviklingsstrategien for Trondheim legger vekt på hvordan Trondheim kan bli mer attraktiv, inkluderende og klimavennlig. Ved å videreutvikle kvaliteter i sentrumsområder og bydelssentre vil enda flere kunne oppleve byen vår som et godt sted å bo, arbeide og besøke.

De mørkebrune områdene i kartet er områder hvor det er ønskelig med en mer bymessig bebyggelse med blant annet torg, møteplasser og gode gang-, sykkel- og kollektivforbindelser. De lysebrune områdene er områder hvor det legges til rette for fortetting med utgangspunkt i strøkets karakter.

Byantikvaren har gjennomgått områdene langs metrobusslinjene, ca 300 m til hver side for linjen, for å kartlegge viktige kulturminner og kulturmiljøer. Ved et særlig fokus på fortetting langs disse kollektivlinjene, er det samtidig viktig å ta hensyn i de områdene som er sårbare mht kulturminneverdier. Det er flere hensynssoner kulturmiljø langs disse linjene. Dette innebærer at man ved eventuell fortetting skal ta hensyn til kulturminneverdiene. Der hensynet til økt tetthet er vurdert som viktigere enn hensynet til den eldre bebyggelse, er vernet bebyggelse vurdert på ny. De objektene som er tatt ut av kulturminnekartet langs metrobusstraseene er i hovedsak enkeltstående bygninger i verneklasse C som er godt representert på kulturminnekartet.

2.1 Nyhavna

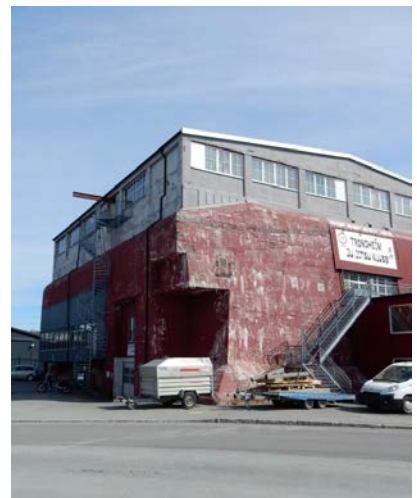

Trondheim har en unik forekomst av kulturmiljøer og kulturminner fra andre verdenskrig. På Nyhavna, i nordøstlig del av sentrum, ligger den sterkeste manifestasjonen av tysk, militær tilstedeværelse. Dette var den viktigste tyske marinebasen i Norge under andre verdenskrig.

Dora-anlegget i Trondheim var i sin tid Nord-Europas største ubåtverft. I sammenheng med Agdenes befestninger og ankringsplasser i Fættenfjord, var Trondheimsfjorden et enormt ubåt støttepunkt med stor betydning for krigføringen i Nord-Atlanteren. Anleggets bunkere og verfts bygninger er oppført mellom 1941 og 1945.

Kulturmiljøet på Nyhavna består av 13 bygninger med svært høy kulturhistorisk verdi: 2 ubåtbunkere, en fyringsbunker, 2 spissbunkere og et antall øvrige verksted- og verfts bygninger som enkeltvis og samlet har stor krigshistorisk verdi. Disse utgjør karakteren i området.

Anlegget har nasjonal og internasjonal betydning og står som et av flere bindeledd i felles europeisk kulturarv fra 2. verdenskrig.

2.2 Lilleby

Hensynssonen omfatter et mindre miljø der strøkskarakteren er karrébebyggelse av lignende type som ved Lademoen park, men med mer utpreget jugendstil. I området ligger også den monumentale Lilleby skole samt Sandstad gård med hage, som er et av få, og svært godt bevarte, gårdsanlegg i denne delen av byen. Området utvides til å omfatte et viktig fri-/grøntområde mot Jarleveien.

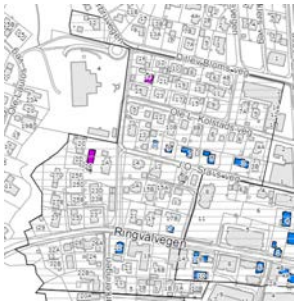
2.3 Heimdal sentrum

Heimdal utpeker seg spesielt som et mer eller mindre selvgrodd tettsted etablert omkring Heimdalsveien og jernbanestasjonen. Stasjonen ble etablert i 1864, mens nåværende stasjon er fra 1960. I Ringvålvegen og Søbstadveien finner vi Heimdals største samling av bygninger i verneklasse og enkelte viktige historiske byrom. Bygninger med beskjedne høyder og fotavtrykk er et viktig særpreg for stasjonsbyen, men områdekarakteren for øvrig er preget av stiluttrykk fra flere ulike perioder. De kulturhistoriske verdiene i området er knyttet til den historiske bebyggelsen og den landlige bystrukturen som omslutter gater og plasser. Stasjonen med stasjonsplassen og stasjonsparken er spesielt viktig for stedets identitet. Det er utarbeidet en strategi for bevaring og stedsidentitet for Heimdal.

2.4 Småhus i Heimdal sentrum

Småhusområdet som omgir Heimdal har aner tilbake til 1800-tallet og forteller mye om stasjonsbyens historiske karakter, med en blanding av bymessig næringsliv og landlig boligbebyggelse. I dag domineres området av bygninger oppført etter krigen, men det består fortsatt noen hus fra 1920-tallet omkring Jon O. Stavs veg. Lenger nord er bebyggelsen yngre, med unntak av Ditlev Bloms veg 14 som trolig er det aller eldste huset i området. Søbstadmoen gård (Sørbruvege 2E) er et annet viktig anlegg.

Bygningene i området er for det meste oppbygd med to etasjer, kjeller og loft. De fleste har formet tak og er kledd med malt eller beiset trekledning. Karakteristisk for bebyggelsen er at boligene stort sett har samme møneretning og vender gavlveggen mot gata. Dette preget kommer tydeligst frem i øvre del av Jon O. Stavs veg og det er spesielt viktig å ivareta dette gatemiljøet. Strøket kjennetegnes for øvrig av store hager som danner et sammenhengende grønt landskap. Det er utarbeidet en strategi for bevaring og stedsidentitet for Heimdal.

2.5 Heimdal kirke med omgivelser

Heimdal kirke og den buede gaten Kirkeringen ble først regulert i 1950 som en del av reguleringsplanen for Heimdal i Leinstrand herred. På dette tidspunktet var området ubebygd, med unntak av Kirkeringen 17 og 18 som stammer fra hhv. 1904 og 1914. Etterkrigstida var en viktig vekstperiode for Heimdal og etableringen av Kirkeringen står fram som det tydeligste eksempelet på denne utvidelsen. I tråd med den gamle reguleringsplanen består bebyggelsen her i all hovedsak av frittliggende bolighus i maksimalt to etasjer. Den åpne, lave og grønne karakteren er viktig å ivareta inn mot kirkeområdet.

Heimdal kirke sto ferdig i 1960. Mest iøynefallende er det hvite klokketårnet som er plassert markant i enden av Hans Michelsens gate. Denne siktaksen er viktig å ivareta. Gravlunden ble anlagt allerede i 1945 og skaper et stemningsfullt landskap omkring kirken. Natursteinsmuren markerer inngangen til området og forutsettes bevart.

Det er utarbeidet en strategi for bevaring og stedsidentitet for Heimdal.

2.6 Heimdalsvegen

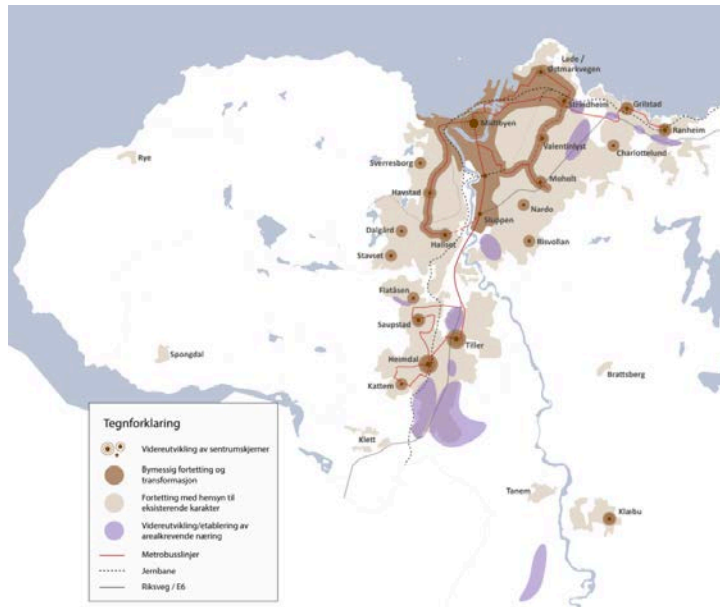

Sammen med jernbanestasjonen har Heimdalsvegen vært en forutsetning for dannelsen av Heimdals som tettsted. Hensynssonen omfatter et samlet bygningsmiljø som med sin varierende alder og stil representerer Heimdals historiske identitet på treffende vis. Bygningene følger det gamle bebyggelsesmønsteret som gir smale fasader mot gate. Mellom bygning og gate er trekkene viktige. Dette danner grunnlag for et godt gatemiljø med variert næringsliv på bakkeplan, slik det tradisjonelt har vært langs Heimdalsvegen. Trehusene i Heimdalsveien 8, 8b og 10 er alle over 100 år gamle, og sammen med den gamle politistasjonen i Heimdalsvegen 7 bidrar de til å markere inngangen til Heimdals fra sør og fra øst over jernbanebroen. Dette er et historisk viktig kryss, hvor siktaksen opp mot kirken også er betydningsfull. Det er utarbeidet en strategi for bevaring og stedsidentitet for Heimdals.

3 Kulturminner og kulturmiljøer langs metrobuss linje M3

M3: Hallset - Sentrum - Lohove

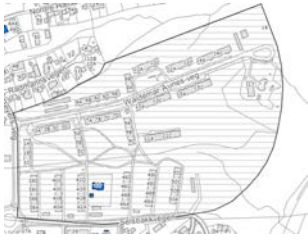

Byutviklingsstrategien for Trondheim legger vekt på hvordan Trondheim kan bli mer attraktiv, inkluderende og klimavennlig. Ved å videreutvikle kvaliteter i sentrumsområder og bydelssentre vil enda flere kunne oppleve byen vår som et godt sted å bo, arbeide og besøke.

De mørkebrune områdene i kartet er områder hvor det er ønskelig med en mer bymessig bebyggelse med blant annet torg, møteplasser og gode gang-, sykkel- og kollektivforbindelser. De lysebrune områdene er områder hvor det legges til rette for fortetting med utgangspunkt i strøkets karakter.

Byantikvaren har gjennomgått områdene langs metrobusslinjene, ca 300 m til hver side for linjen, for å kartlegge viktige kulturminner og kulturmiljøer. Ved et særlig fokus på fortetting langs disse kollektivlinjene, er det samtidig viktig å ta hensyn i de områdene som er sårbare mht kulturminneverdier. Det er flere hensynssoner kulturmiljø langs disse linjene. Dette innebærer at man ved eventuell fortetting skal ta hensyn til kulturminneverdiene. Der hensynet til økt tetthet er vurdert som viktigere enn hensynet til den eldre bebyggelse, er vernet bebyggelse vurdert på ny. De objektene som er tatt ut av kulturminnekartet langs metrobusstraseene er i hovedsak enkeltstående bygninger i verneklasse C som er godt representert på kulturminnekartet.

3.1 Nordre Hallset

Sonen omfatter lavblokker med store grøntarealer. Dette er Trondheims første drabantby planlagt tidlig i 1960-årene av Sverre Pedersen og oppført i årene etter. Planidealene på denne tiden var “hagedrabantbyen” som innebar å konsentrere bebyggelsen i 3-5 etasjers høye blokker til fordel for store felles parkmessig opparbeidede uteområder. Denne karakteren er historisk viktig å ivareta.

3.2 Selsbakkvegen

Selsbakk gård er bevart med hovedhus, kårhus, stabbur og låve. I området rundt ligger det mange tomannsboliger oppført på 1950-tallet. Det er historisk interessant å ivareta denne småskala karakteren og grønne kvalitetene i området, både i seg selv og av hensyn til gården.

3.3 Ferstad gård og park

Ferstad er blant de store lystgårdsanleggene på Byåsen. Anlegget består av seks hus gruppert i et øvre inntun og et nedre uttun med aksene i rett vinkel. Anlegg med to tun er uvanlig i trøndersk byggeskikk, men her lå terrenget til rette for å bygge i to adskilte nivåer. I tillegg til det fredete våningshuset finnes borgstue, stabbur, rullebod, driftsbygning og størhus. Nord for rulleboden står murte rester av brenneriet.

Gårdsanlegget fra sent 1700-tall ligger i en karakterfull landskapssituasjon, der hovedbygningen ligger i sterkt skrånende terreng med fullt eksponert kjelleretasje på nedsiden. Øvre Ferstad vei 10 ligger som en viktig del av kulturlandskapet tett på gården og innlemmes derfor i hensynssonen.

3.4 Byåsveien 170

Villa fra 1927 med uthus/garasje og stor hage. Dette er et viktig kulturmiljø som har betydning for den historiske forståelsen av opprinnelig strøkskarakter langs Byåsveien, med store villaer i hage.

3.5 Grøntdrag ved Sverresdalsveien

Topografien i dette området har mange dalsøkk med betydelige grøntkvaliteter. Grøntdraget langs Sverresdalsveien er et av dem og er et viktig historisk landskapstrekk.

3.6 Johan Falkbergets vei, An-Magritts vei og Eli Sjursdotters vei

Hensynssonen omfatter en gruppe rekkehusområder og eneboliger fra før midten av 1960-årene og frem til midten av 1970-årene, der opprinnelig utforming har til dels høy kvalitet og der strøkskarakteren er godt bevart. Området er tegnet av arkitekt Ragnar Engh (Johan Falkbergets vei 4-8, 11 og 32-38, An-Magritts vei 9 og Eli Sjursdotters vei 1-5 og 7); arkitekt Knut Nørstrud (Eli Sjursdotters vei 6 og 8) og arkitektene Drageset, Røe og Skarland (Johan Falkbergets vei 39-49). En viktig del av kulturminneverdiene, i tillegg til den enkle og tidstypiske arkitekturen, er de grønne kvalitetene rundt bebyggelsen.

3.7 Solhøgdsvegen

Hensynssonen omfatter to rader med rekkehus bygd for boligbyggelaget AS Solhøgdsvegen først på 1960-tallet. Boligene er prosjektert av arkitektene Erik Langdalen og J.F. Stranger-Johannessen. Husene, som har tilnærmet flatt tak, ligger på et svakt høybrekk i det fallende terrenget, noe som gir fine utsiktsforhold i retning mot øst. De enetasjes boligene er godt planløst og har betydelige grøntkvaliteter mellom bolig og gate.

3.8 Framveien, Viktor Baumanns vei og Oscar Wistings vei

Hensynssonen omfatter et særlig tett og kompakt toetasjes rekkehusområde, oppført i regi av Trondheim kommune på begynnelsen av 1960-tallet. Tegnet av arkitekt Knut Bergersen. Opprinnelig karakter og preg er godt bevart i eksteriøret, og forsiktige utvidelser har i stor grad hensyntatt arkitekturen. Forhager og felles grønne arealer er viktig for helhetsopplevelsen.

3.9 Viktor Baumanns vei 10

Hensynssonen omfatter flermannsboliger i rekke, byggegoddkjent i 1949 etter forutgående diskusjon vedrørende brannsikkerhet m.m. på grunn av antall etasjer (3). Arkitekt var Ingemund Dale, og bygningene er utvendig fargesatt av Arne E. Holm. Dette er et svært særpreget bygningsmiljø, dels takket være den friske fargesettingen. Rekkehusene er godt bevart i sin opprinnelige form, med grønne areal og lavere bebyggelse liggende omkring.

3.10 Sverresli

Området omfatter området rundt og nedenfor Sverresborg. Sverresli ligger vendt mot bykjernen og utgjør med dette en viktig del av landskapsrommet omkring Midtbyen mot vest. Området er en del av Sverre Pedersens byplan for søndre og østre bydeler fra 1912. Det er et sammensatt bygningsmiljø med flere kulturhistorisk viktige delområder, som villaer i sveitserstil fra 1910-tallet, nyklassisme fra 1920-tallet, firemannsboliger fra 1930- til -50-tallet og særpregede villaer fra 1950- og -60-tallet. Alle kjennetegnes ved å være frittliggende hus i grønne hager, primært i tre og med saltak/valmtak tekket med tegl eller skifer. Det er også grønne kvaliteter mellom boliger og gate. For Trondheim oppleves dette som et særegent miljø i den til dels bratte, østvendte skråningen.

Eneboliger fra ulike tidsperioder

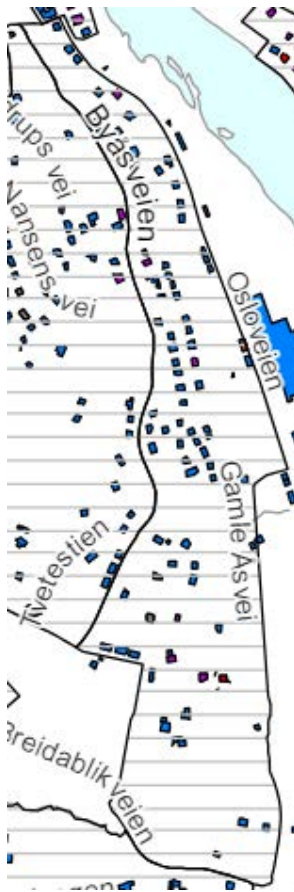
Sveitserhusmiljø Sverresli

Villa i funksistil

3.11 Gamle Åsvei

Hensynssonen omfatter villabebyggelse langs den siste resten av den smale veien som tidligere var hovedvei fra Ila og opp til Byåsen. Her ligger flere godt bevarte enkeltbygninger fra tidlig 1900-tall.

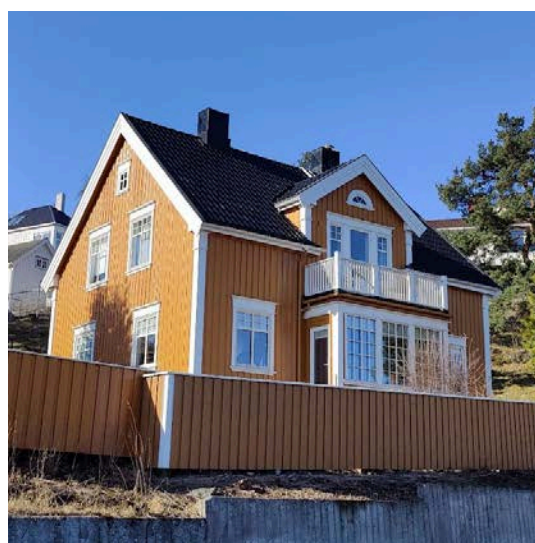
Sonen rundt Gamle Åsvei utvides til å omfatte hele veistrekket samt noe naturlig tilhørende bebyggelse langs Byåsveien og langs Osloveien. Bebyggelsen utgjør en viktig del av landskapsrommet omkring Midtbyen. Området er en del av Sverre Pedersens plan for søndre og østre bydeler. All bebyggelse kjennetegnes ved å være frittliggende hus i grønne hager, primært i tre og med saltak/valmtak tekket med tegl eller skifer.

3.12 Steinberget

Hensynssonen omfatter et stort villaområde som er spesielt eksponert fra Midtbyen. Området har en rekke godt bevarte enkeltbygninger og tilhørende hager. Steinberget er preget av frittliggende villaer i store grønne hager, primært utbygd på tidlig 1900-tall. Området fremstår som homogent med småhus, hager og bratte tak, og er en del av landskapsrommet rundt Midtbyen. Området ble i hovedsak utbygd etter Sverre Pedersens overordnede hagebyplan fra 1912 for de søndre og østre bydeler, og har en blanding av villaer, tomannsboliger og firemannsboliger. Området utvides mot vest til Ilabekken.

3.13 Bynesveien

Området ligger langs den gamle innfartsåren til Trondheim fra Byneset. Her var det opprinnelig en del småindustri og utsalg der flere av bygningene er oppført i mur. Boligene i området er hovedsakelig oppført i tre og har forhager. Bebyggelsen er oppført i mellomkrigstiden (1920-tallet) i nyklassisistisk stil og har enkle rene former, og streng rytme på vinduer i fasaden.

“Møllehaugen spikerverk AS” (1931) og “Norsk berederi og pelsfarveri” var to av bedriftene som holdt til her.

Foto Schrøder/Trøndelag folkemuseum 1936

3.14 Ilsviken gård med hage

Hensynssonen omfatter en av de mest fremtredende lystgårdene i Trondheim fra 2. halvdel av 1700-tallet. Hagen, som ligger nord for gården, ned mot fjorden, er en delvis rekonstruert tidligere hage . Hovedbygningen med sidefløyer er fredet, og er i tillegg regulert til bevaring.

3.15 Ilsvikøra

Ila og Ilsvika fikk fra 1700-tallet en viktig funksjon som havn for trelasteksport, og området utviklet seg som en av byens første forsteder. Ilsvikøra er en særpreget “fiskerlandsby” som ble bebygd fra siste halvdel av 1700-tallet. De fleste av bygningene stammer fra 1800-tallet. Miljøet som helhet ble regulert til bevaring i 1978, som det første i Trondheim.

3.16 Møllehaugen og Ilabekken

De landskapsmessige kvalitetene og de historiske verdiene i dette området knytter seg blant annet til Ilavassdragets nedre deler, som allerede fra middelalderen dannet grunnlag for vannkraft til sag- og mølledrift. Ilabekken var også en forutsetning for industrialisering og infrastrukturbygging i byen fra 1700-tallet (vannverket).

Innenfor området ligger også den fredete Møllehaugen gård, som ble oppført som privatbolig for eieren av Ila Mølle. Senere års betydelige miljømessige opprusting har tydeliggjort og styrket den kulturhistoriske betydningen av området.

3.17 Nordre Ilevollen, Mellomila, Nedre Ila og Ilaparken

Ila er sammen med Bakklandet byens eldste forstadsmiljø, med røtter tilbake til tidlig 1700-tall. Nåværende trehusbebyggelse er i hovedsak fra første halvdel av 1800-tallet. Enkelte bygninger og grupper av bygninger er regulert til bevaring, men også miljøet som helhet har klart krav på bevaring som kulturmiljø. Sonen inneholder Ila skole, som er et arkitektonisk fremragende kulturminne. Det finnes også tre tidligere skolebygninger bevart i området, den eldste fra 1750-tallet. Sammen utgjør disse et skolemiljø av nasjonal interesse. Ilaparken ble anlagt i 1891 og sto ferdig til 900-årsjubileet til Trondheim i 1897 og er en vesentlig kvalitet for nærområdet.

3.18 Arildsløkken/”Nyveien”

Hensynssonen omfatter et urbant byområde som ble reist på eiendommen til Arildsløkken, et av Trondheims store, bynære gårdsanlegg. Området består av en konsentrert leiegårdsbebyggelse i mur, hovedsakelig fra tidlig 1900-tall og inneholder ett av byens aller mest verdifulle miljøer i jugendstil. Mot elva og langs Osloveien, som tidligere het ”Nyveien”, finnes mange og godt bevarte villaer beliggende i store hager. Mange av villaene er i eksponert tegl eller puss, murgårdene i pusset tegl uten å være malt.

3.19 Skansenområdet og Nidareid

Dette er midtbyhalvøyas landfaste forbindelse med omverden. Her finnes omfattende rester av eldre festningsverker, og Ilen kirke, som i 1880-årene ble reist på det tidligere festningsområdet. Området har i dag karakter av å være et åpent parklandskap nært fjorden. Sonen inneholder også kulturminner fra etableringen av jernbanen på 1880-tallet med Skansen stasjon, og bygninger fra den store jubileumsutstillingen i 1930.

3.20 Korsgata /Singsakerbakken

Området er en viktig håndverker- og arbeiderforstad fra siste halvdel av 1800-tallet, i dag transformert til boligområde. Dette er et karakterfullt miljø med trehusbebyggelse i 2 etasjer. Det ligger rett nedenfor Singsaker-plataet som danner avgrensning mot den ”penere”, øvre delen av Singsaker. Deler av den gamle bebyggelsen er istandsatt til studentboliger. Store deler av området er regulert til bevaring.

3.21 Studentersamfundet, Statsarkivet og Vollan

inklusive Elgeseter gamle kirkegård og "Grensen"

Dette er et særdeles viktig og markant institusjons- og parkmiljø, med tilknytning til NTH/NTNU på Gløshaugen. Området er et oppsluttende miljø for Høyskolen, der høyskolealleen og de øvre deler av parken er fredet. Området har en lang historie med utgangspunkt i Elgeseter hovedgård.

"Grensen" er et svært godt bevart trehusmiljø, som ligger oppe på en bratt skrent som danner overgang til området Korsgata/Singsakerbakken. Strøkskarakteren er enkle småhus med gårdsrom og boder .

Elgeseter hovedgård (Volla) er en av de eldste gårdene i byens nære omegn. Studentersamfundet er en ytterst særegen bygning med stor historisk, arkitektonisk og antikvarisk verdi. Det samme har Statsarkivet med administrasjons- og arkivdel og tilhørende hage.

Samfundet

Statsarkivet

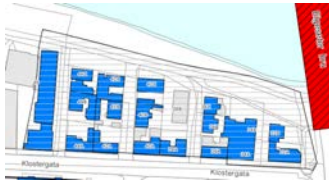
Volla

Grensen

3.22 Sannan

Sannan er et lite og tett bygningsmiljø rett vest for Elgeseter bru som i hovedsak består av tømret trehusbebyggelse fra slutten av 1800-tallet. Bygningene er for det meste bolighus i to etasjer. Sammen danner bebyggelsen fire små kvartaler med tilhørende bakgårder. Sannan har blant annet verdi som et miljøskapende og særlig godt eksponert bebyggelse i parkområdet langs elva. De grønne kvalitetene mot elva har også stor verdi.

3.23 Øya

Øya utgjør et stort, samlet og godt bevart bygningsmiljø utenfor bysentrum, der det fra litt etter midten av 1800-tallet og helt opp etter siste krig er blitt bygd villaer, tomanns- og flermannsboliger i tre, etter hvert også med enkelte innslag i mur. Området har også enkelte mer markante eldre bygningsanlegg, hvorav Klosterenget og Klosterdalen som de viktigste. Villaområdet i Kronprins Olavs allé er regulert til bevaring, mens området rundt Klosterdalen utgjør en del av middelalderbygrunnen (Elgeseter kloster), der grunnen er automatisk fredet. Området utvides slik at det strekker seg helt ned til Nidelva. Her ligger både villaer og murgårder fra første halvdel av 1900-tallet.

Klosterdalen

3.24 Singsaker, inklusive Kristiansfeldt

Hensynssonen omfatter et stort villaområde, som i vest grenser til Korsgata-området og Øvre Bakklandet, i nord, øst og syd til Lillegårdsbakken og Eidsvolls gate. Området er bevaringsregulert langs Øvre og Nedre allé samt Neufeldts gate, der innslaget av fremragende villaer fra tiden rundt og like etter første verdenskrig er svært betydelig. Området omfatter også en del eldre og større boliger fra før Singsaker ble utparsellert.

Området utvides slik at det strekker seg helt ned til Christian Fredriks gate. Her ligger flere villaer som naturlig hører sammen med kulturmiljøet. De grønne hagene med store trær er en viktig del av kulturmiljøet.

3.25 Gløshaugen

Dette er Trondheims "Akropolis", som omfatter Norges Tekniske Høyskoles eldste anlegg fra 1910-14, med en lang rekke senere tilføyelser. Dette er et sterkt konsentrert og samlet miljø som har en formidabel landskapsmessig virkning. Hovedbygningen og to andre bygninger rundt "campus" er fredet, sammen med store deler av parken. Samspillet mellom utsikten opp til Hovedbygningen, parken og høyskolealleens bue skaper en situasjon der universitetet troner som et Akropolis på høyden i en park.

3.26 Eidsvolls gate

Området ligger mellom områdene Singsaker og Knausen som begge er regulert til bevaring.

Dette området har færre villaer, og strøkskarakteren preges av to- og firemannsboliger i nyklassisistisk stil, der boligene ligger i store, grønne hager, som tilsammen utgjør et større sentralt grøntområde. Dette utgjør stedskarakteren. De fleste er oppført rundt 1920 og har stående kledning, smårutete vinduer og gjerne en enkel ornamentering på hjørne og raft. Innganger har ofte en markant ornamentering.

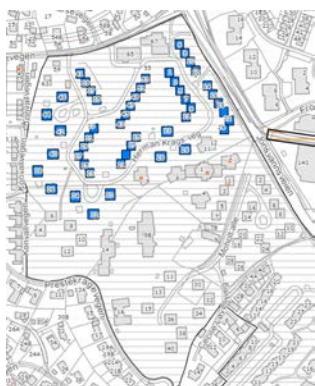
3.27 Blåklukkevegen

Langs Blåklukkevegen ligger et betydelig grøntareal i en mindre forsenking i terrenget. Arealet oppleves som sammenhengende, men består av åtte tilstøtende hager, og områdets kvaliteter er knyttet til at det er en grønn lunge.

3.28 Moholt Studentby, byggetrinn 1 og 2

Hensynssonen omfatter en arkitektonisk overbevisende og svært gjennomført bydel med studentboliger fra 1960- og 70-tallet, planlagt og tegnet av arkitekt Herman Krag. Studentbyens strøkskarakter består av en enhetlig bebyggelse av nærmest kubistiske blokker, ordnet i rekker i et vel tilrettelagt og vakkert park- og utomhusområde.

En typisk blokk inneholdt åtte enkelthybler per grunnplan. I tillegg finnes det familieleiligheter rundt adkomst-tun, samt fellesbygg. All bebyggelse har tegl yttervegger, i første byggetrinn består vindu av vertikale felt som gir fasaden et skiveuttrykk, i andre byggetrinn er vindu satt inn som separate åpninger i en lukket form.

3.29 Moholt allé og trafo

Dette området i det gamle “Snaustrinda” omfatter viktige historiske markører av opprinnelig hovedveiforbindelse og eldre bygninger i en sentrumsnær del av byen som er sterkt utbygd. Beplantningen langs vegen oppfattes i dag som en allé, der trærne er et viktig miljøskapende element i bydelen.

3.30 Tunet på Høyset

Høyset er et eldre gårdsanlegg der låven er erstattet av nybygg. Tun-karakteren og det opprinnelige våningshuset er bevart og ligger i en grønn ramme. Dette er et viktig identitetsskapende anlegg i et område som er utbygd med høy tetthet.

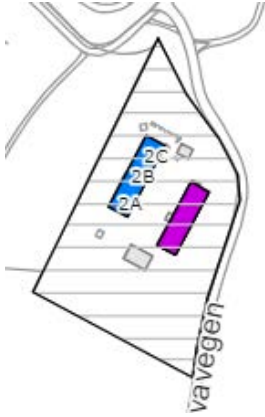
3.31 Gamle Jonsvannsvei 125

Hensynssonen omfatter en eldre og påkostet villa med stor glassveranda, der mange aldersverdier er intakt. Eiendommen er en viktig markør som er en historiefortellende bygning i et område som ble utbygget fra ca 1980-tallet og fremover. Anlegget trenger plass rundt seg for å kunne oppleves på en god måte i framtida.

3.32 Loholt søndre

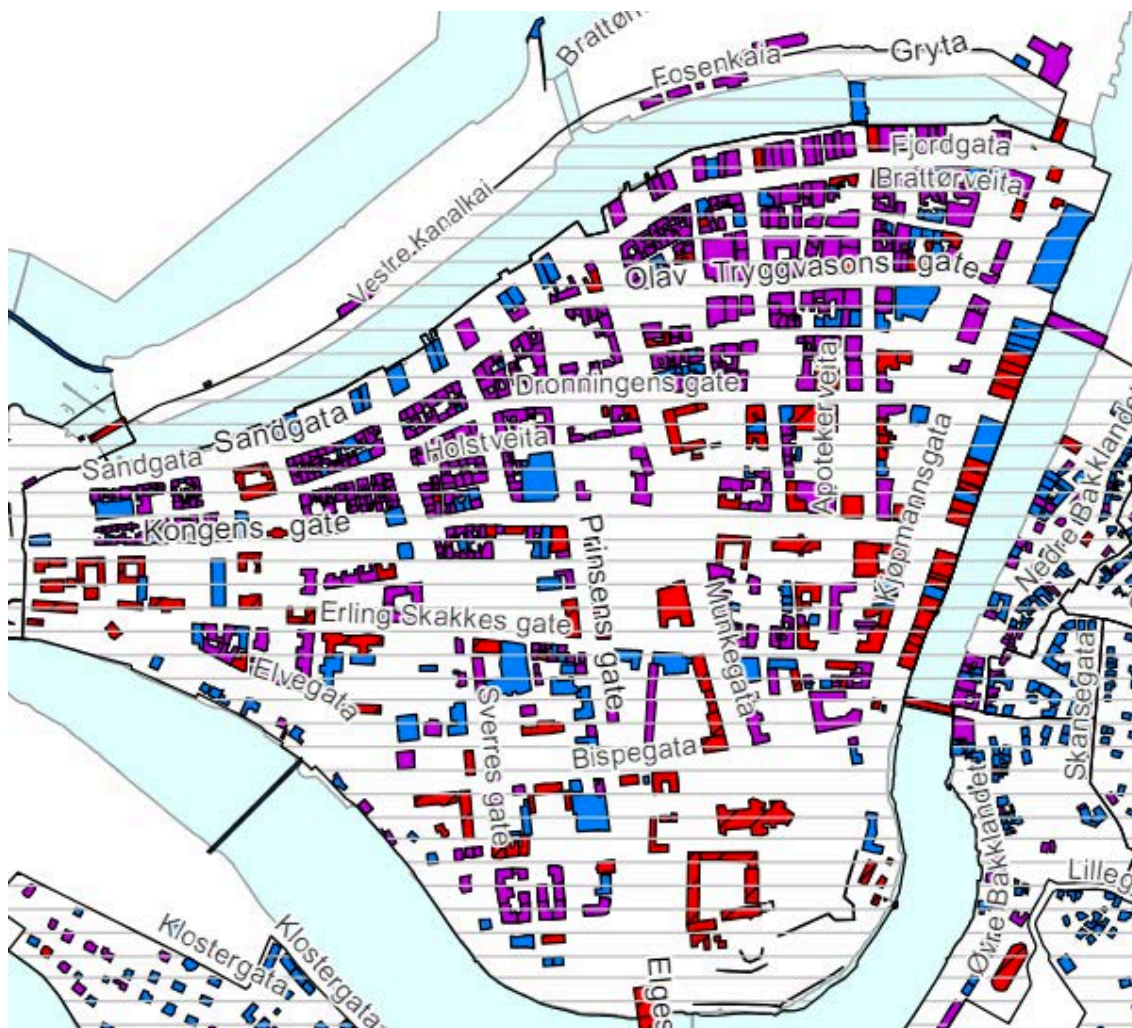

Loholt søndre er et av flere gårdsanlegg som ligger i overgangen mot Estenstadmarka. Dette er et flott gårdstun med flere boenheter i et spesielt stor og lang trønderlån. Låven har særlig høy arkitektonisk verdi og eiendommen ligger åpent til mot jordene og Estenstadmarka.

4 Midtbyen

Midtbyen er det helt sentrale og totalt dominerende kulturmiljøet i Trondheim, som også har svært høy verdi i nasjonal sammenheng. Bydelen er en naturlig halvøy avgrenset av Nidelva og kanalen, med Nidarosdomen som dominerende element blant ellers lav bebyggelse. Her finner vi en høy tetthet av historisk og arkitektonisk verdifulle bygninger og bymiljøer, herunder flere fredede bygninger og spesialregulerte områder, fra hele byens over 1000-årige historie. Hele Midtbyhalvøya er allerede definert som hensynssone kulturmiljø. I denne beskrivelsen er de ulike kvalitetene og kulturlagene i Midtbyen beskrevet.

Auguste Etienne Mayer/Nasjonalmuseet

Middelalderbyen

Midtbyen har tykke kulturlag under bakken tilbake til før de første bymessige strukturene som ble etablert på 900-tallet. Middelalderens bystruktur finnes igjen både i veitene og i noen gater, og kan også delvis gjenkjennes i tomte- og bebyggelsesstrukturen. Eiendomssystemet med bolighus og uthus for husdyrhold og verksteder ble videreført og videreutviklet fra middelalderens byggeskikk i 17- og 1800-tallets trehusbebyggelse, som det fortsatt er mye bevart av i Midtbyen. Av middelalderbygninger over bakken er ingenting bevart unntatt kirkene. Flere kirkeruiner er bevart under bakken, noen av disse er gjort tilgjengelig for offentligheten. Det er i dag bevart et 40-talls veiter, flere av disse går i traseer kjent fra middelalderen.

Cicignons byplan

Midtbyen ble i sin helhet regulert gjennom Johan Caspar de Cicignons byplan i 1681 etter den store bybrannen samme år. Siktakser, gater, plassrom og kvartalsstørrelser fra denne planen er bevart i dagens by, og gir en byplanmessig orden i et variert bygningsmiljø. Planen trekker det store landskapet inn i bykjernen, særlig gjennom siktaksen Munkegata som følger retningen på dalføret og trekker en linje fra Nidarosdomen via Torvet og Munkholmen over til fjellet Munken på andre siden av fjorden. Aksene Munkegata og Kongens gate viser datidens barokke byidealer med brede og rette gateløp som iscenesetter viktige bygninger. Et særtrekk i dagens by er kontrasten som oppstår idet middelalderens struktur av smale veiter krysser Cicignons brede gater og store kvartaler.

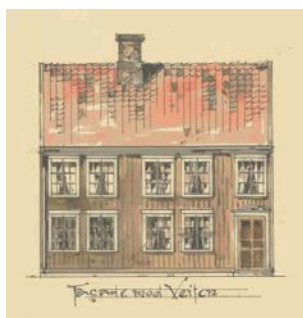
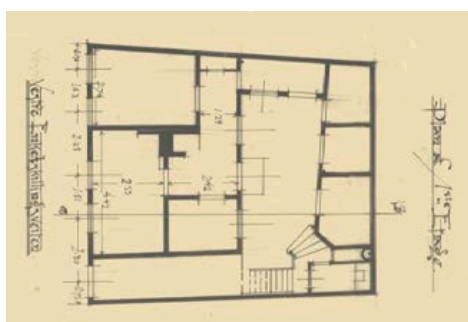

Trebyen fra før murtvengen i 1845

Bydelens fremste særpreg dannes av trehusbebyggelsen fra før murtvengen i 1845. Denne inngår i det som gjerne omtales som nordens største sammenhengende trehusmiljø, som spenner seg som et belte av 17- og 1800-tallets byggeskikk fra Ila i vest og mot Møllenberg og Bakklandet i øst. Midtbyens trehusmiljø er bevart både i form av helhetlige kulturmiljø, og gjennom enkeltstående

bygg. Det markerer seg mot innfartsårer og eksponerte kvartalshjørner såvel som mot veitene, og rommer de eldste bygningene i trehusbeltet.

Midtbyens dominerende historiske bygningsanlegg er “Trondheimsgården”; relativt små gårdsanlegg bygd for å romme bolig, husdyrhold, småindustri, verksteder og utsalgssteder. Særlig mot nord finner vi sammenhengende bygningsmiljø med denne bygningstypen, som fremdeles tilbyr store bokvaliteter. I nordøstre del finner vi husrekker og enkeltstående gårder, bevart side om side med et mangfold av arkitekturidealer fra etter murtvangen. Her er tregårdene i større grad tilrettelagt for publikumsrettet virksomhet i hovedhusets første etasje mot gata.

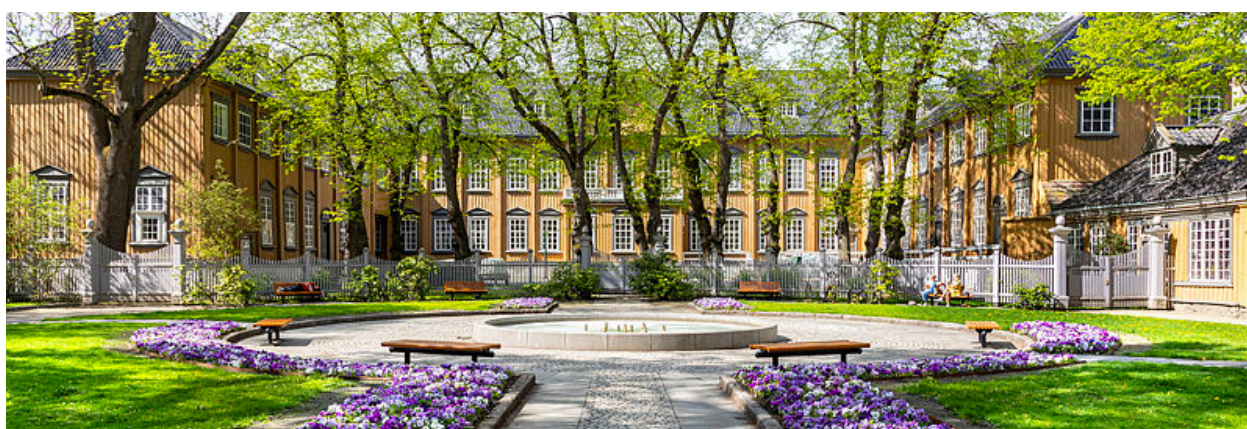

“Trondheimsgården” består typisk av 2-etasjes laftede, panelte bygningsanlegg med saltak, med en detaljrikdom i og rundt dører, vinduer og gesimser. Hovedhuset henvender seg mot gate og/eller veil, mens fløyer og bakgårdsbebyggelse rammer inn et privat, lukket gårdsrom. Gårdsrommet har gjerne adkomst fra gate via et portrom. Aldersverdiene i anleggene ligger i fotavtrykk, volum, bygningsstrukturen med gårdsrom og portrom og det sammenhengende bygningsmiljøet. Mange har i tillegg originale og unike bygningsdetaljer, som vinduer, dører, porter, kledning og listverk i fasader, belegning, vannposter,

takrenner og kjellernedganger i gårdsrom og panel, himling, overlys, portromstrapp og detaljering i portrom.

Trepaleene

Midtbyen har også flere bevarte trepaleer, herskapelige boliger bygget som byresidens for velstående familier og som manifesterte handelsborgerskapets status på 1700-tallet. De største finner vi mot Munkegata og Torvet, som Stiftsgården og Hornemannsgården. Mindre eksempler finner vi på kvartalshjørner mot hovedgatene, som i Søndre gate og mot Ravnkloa.

Bryggene

Rekken av tømmerbrygger langs Kjøpmannsgata og Fjordgata ble bygget som pakkhus for handelen sjøveien. Disse markerer byens infrastrukturelle etablering ved vannet og dens historiske status som handelsby. I Kjøpmannsgata finner vi byens eldste bevarte brygger.

Hvelvkjellere

Under bakken, over hele Midtbyhalvøya, ligger en rekke hvelvkjellere, trebyens brannsikre rom. Dette er kjellerrom av varierende størrelse, med murte buehvelv og vindusåpninger dekket av jernluker mot gate. Det finnes her trolig nær 100 bevarte hvelvkjellere. De eldste antas å stamme fra årene like før og etter 1681-brannen, og er dermed de eldste stående profane byggverkene i dagens Midtbyen.

Murbyen fra 1845 og til i dag

De første bygningene etter murtvangen i 1845 videreførte vesentlige trekk fra trebyens struktur, dimensjoner og formspråk. Dette vises godt i et sammenhengende to-etasjes bygningsmiljø sør for Vår frue kirke, "empirekvartalene", som har fått sitt navn etter stilarten empire som preger fasadene. Midtbyen rommer videre et mangfold av stilarter fra de følgende tiårene og frem til i dag, med flere gode eksempler på historisme, jugendstil, nygotikk, klassisme og modernisme.

Kirkebygg, stiftelser og institusjonsbygg

Midtbyen har tre kirkebygg som gjennom høyder på tårn og markante plassrom utmerker seg i bybildet. Nidarosdomen og Vår Frue kirke er middelalderkirker i mur som står i sterkt samspill med Cicignons byplans brede akser og plassrom. Hospitalskirka er en trekirke fra 1700-tallet som markerer en lignende høydemessig og rommessig kontrast i et mer småskala trehusmiljø med smalere gater.

Det gamle Rådhuset i Kongens gate 2 og Trondheim katedralskole (begge fra 1700-tallet), er de eldste eksemplene på institusjonsarkitektur i mur. På Kalvskinnet finnes en stor konsentrasjon av frittliggende historiske institusjonsbygg i grønne omgivelser som alle er fredet på grunn av sin kulturhistoriske og arkitektoniske verdi. Flere av disse er bygd i tre, med Fattighuset fra 1721 som det eldste. Det Militære Sykehus og Kriminalasylet er begge fra 1830-tallet og huser i dag Justismuseet, mens Tukthuset og Lagmannsrettsbygningen er blitt boliger. Trondhjems Hospitals Pleiestiftelse for Sindssvage, også kalt Tronka, ble oppført omkring 1840 og var hjem for sinnslidende frem til 1919. Carl Johans Arbeidsstiftelse, Fylkesmannsboligen, Det Borgerlige Sykehus, Skansevakten og Gevaldigerboligen hører også til de fredede institusjonsbygningene på Kalvskinnet.

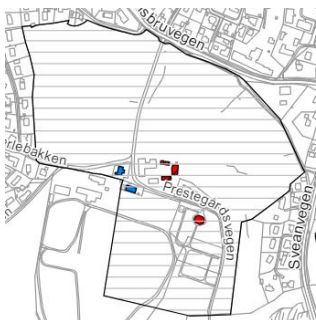

5 Klæbu

Klæbu kommune ble innlemmet i Trondheim kommune 01.02.2020. I samarbeid med kulturminneansvarlig i tidligere Klæbu kommune er det laget en oversikt over bygningsmiljø i Klæbu som bør ha en vernestatus i kommunens kulturminnekart. Det er også gjort egne befaringer og undersøkelser for å få nødvendig oversikt over verdiene i denne delen av kommunen. Nye hensynssoner og klassifisering av bygninger innenfor tidligere Klæbu kommune er tatt med her.

5.1 Klæbu kirke, kirkegården og prestegården

Sonen omfatter gårdstunet, kirken og kirkegården avgrenset av kirkegårds-muren og de to gamle kommunehusene som ligger på den andre siden av krysset for prestegården. I tillegg er omkringliggende jorder tatt med for å sikre åpenhet mot kirken og prestegården.

Fire bygninger på prestegården er fredet, kirken er listeført og i verneklasse A, og deler av kirkegården er middelalderkirkegård.

5.2 Nideng Søndre

Hensynssonen omfatter gårdstunet avgrenset mot dyrkamarka (verneklasse A på våningshus, verneklasse B på stabbur og drengestue), slik at man også kan sikre tunform og omgivelsene rundt tunet. Nideng Søndre er sjeldent intakt firkanttun fra tidlig 1800-tall, med mange aldersverdier og svært mange opprinnelige bygningsdeler, særlig i våningshuset. Dette omfatter blant annet vinduer, dører, omramminger, bordkledning, piper og svært godt bevarte interiører.

Bygninger i antikvarisk klasse A, B og B

5.3 Fjærem

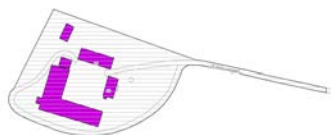

Hensynssonen omfatter gårdstunet avgrenset mot dyrkamarka (verneklasse A på det eldste våningshuset), slik at omgivelsene rundt det fredningsverdige anlegget kan ivaretas. Dette har tidligere vært et lite firkanttun, der hovedbygning og fjøs er fra ca 1850. På Fjærem ligger et eldre våningshus i 1 ½ etasje oppført rundt 1840 i empirestil. Huset har halvvalmet tak, noe som er sjeldent i Klæbu og kun finnes på prestegården og et par bygninger på Halsetheimen. Bygningen har mange eldre bygningsdeler i behold, som vinduer, dør, piper, bordkledning samt taktekking i skifer.

Antikvarisk klasse A

5.4 Ner-Eidstu

Hensynssonen omfatter gårdstunet avgrenset mot dyrkamarka, slik at firkanttunet og omgivelsene rundt tunet kan sikres. Det er verneklasse B på alle bygninger, der alle er svært godt bevart og istandsatt. Hovedhuset er oppført i 1808-10 og har helvalmet tak, lik de på Lysklett og Forset. Ner-Eidstu er et intakt firkanttun med våningshus, kårstue fra 1884, bur og vinkel låve. Buret har tidligere hatt svalgang, fjøs/låve er oppført i 1899/1940. Her finnes også en av Klæbus få hvelvkjellere, som nylig er istandsatt. Bygningene bærer preg av godt vedlikehold, har mange eldre og opprinnelige bygningsdeler, både i eksteriør og interiør, og er istandsatt etter antikvariske prinsipper.

Bygninger i antikvarisk klasse B

5.5 Teigen og Bjørklivmarka, Klæbu museum

Området avgrenses av eiendomsgrensa (verneklasse B på alle bygninger). Museumsområdet har gården Teigen med våningshus, bur, masstu og hvelvkjeller som utgangspunkt. Ole Olsen Teigen kjøpte gården i 1854, og satte opp bygningene rundt 1860. Hvelvkjelleren er en av få som fortsatt eksisterer i Klæbu. I tillegg er låve og masstu flyttet til stedet. Teigen var husmannsplass under Grendstad fram til 1830, og fungerte som skyssstasjon i siste halvdel av 1800-tallet frem til nyveien mellom Heimdal og Brøttem ble bygd, og skysskiftet ble flyttet til Brøttem. Klæbu historielag har eid museet siden 2016. Sagbruk, snekkerverksted og smie som tidligere tilhørte gården Bjørklivmarka. Sagbruket og smia skal være fra 1896, og snekkerverkstedet fra 1875. Det ble opprinnelig brukt som størhus og matkjeller. Bygningene ble overført til museet på 1970-tallet. Sagbruket er drevet av vannkraft, og skal være ett av få som fortsatt eksisterer i Trondheimsregionen. Klæbu historielag satte det i stand i 2010. Knivklubben har rustet opp smia, og tok den i bruk høsten 2020. Bygningene brukes i formidling sammenheng, blant annet for skoleelever.

5.6 Gamle Lysklett skole

Området avgrenses av eiendomsgrensen (verneklasse C på skolebygning og uthus), slik at åpenheten fra veg og hagen mot vest kan sikres. Skolen ble oppført i 1936, med samme fasade som Tulluan skole. Lysklett bestod av to klasserom, sløydsal og hadde tre kjøkken. Som på Tulluan var det også her to leiligheter til lærer og lærerinne i andre etasje. Rommene i første etasje på Lysklett er dekorert av teatermaler Kaare Hegle. Det sies at han laget dekoren ute i gangen mens han ventet på skyss etter at arbeidsdagen var over. Skolen har beholdt sitt opprinnelige uttrykk i fasaden, men både vinduer og bordkledning er skiftet. Det er et opprinnelig vindu i tillegg til originale dører i bygningen, samt at store deler av interiøret er bevart i første etasje. Uthuset har også sitt opprinnelige preg. Dette er den best bevarte av de eldre skolene med uthus og uteområde intakt.

Bygninger i antikvarisk klasse B

5.7 Sneegga

Omfatter gårdstunet avgrenset mot dyrkamarka (verneklasse C på alle tre bygninger), slik at tunet med de nærmeste omgivelsene kan sikres. Våningshuset er fra 1850. Gården har vinkellåve og stabbur. Sommerstue/vognbu er revet siden SEFRAK-registreringen. Dette er et av få gårdstun som ikke ligger i LNF-område.

Bygninger i antikvarisk klasse C

5.8 Lettingvollen

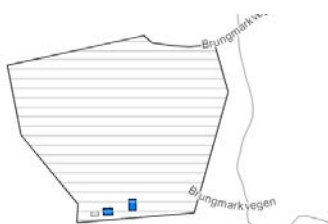

Området omfatter gårdstunet avgrenset mot dyrkamarka (verneklasse B på våningshus og verneklasse C på kårstue), slik at tunet med nære omgivelser kan ivaretas. Lettingvollen var før 1875 husmannsplass under Moen gård. Tunet består av våningshus, kårstue og en nyere låve. Tømmerkassen er fra 1700-tallet i kårstua, ellers er huset modernisert. Tidligere stod et stabbur tett inntil kårstua mot sør, men dette ble revet på 1990-tallet. Våningshuset er trolig fra tidlig 1800-tall, og fremstår i sin opprinnelige form. Det har store aldersverdier både i eksteriør og interiør, i form av vinduer, dører, omramminger, bordkledning, skifertak og piper. Navnet Lettingvollen har trolig sammenheng med tømrerarbeid ("å kjøre letting" kan bety å kjøre tømmer og lunne det opp, ref. dialektuttrykk fra Midtre Gauldal). Hyttfossen og Hyttsagen ligger like ved, og Lettingvollen var sannsynligvis et oppsamlingssted for tømmer som ble brukt i driften av saga.

Bygninger i antikvarisk klasse B og C

5.9 Eidstuvollen

Hensynssonen omfatter setervollen og innmarka, avgrenset mot utmarka. Her har det vært seterdrift siden 1700-tallet, og setra skal være nevnt som en "eldgammel" voll allerede i 1786. Det står to seterbuier på eiendommen. Den mot vest tilhører Husby, og ble satt opp i 1870 og restaurert i 1961. Bua tilhørte opprinnelig Eidstu øvre, men denne eiendommen ble kjøpt opp av Husby. Seterbua nærmest veien tilhører Ner-Eidstu. Den er satt opp på 1920-tallet etter at den gamle bua brant i 1908. Bua har vært istandsatt i flere omganger, blant annet med nytt tak. Setringa på Eidstuvollen tok slutt i 1918/19. Fjøset ble flyttet i 1947 og gjenbrukt som stall for tømmerkjørere. Selv om det er mange år siden setra var i drift, er innmarksområdene holdt i hevd og fortsatt godt synlige.

Antikvarisk klasse C

5.10 Øvre Tanem

Hensynssonen omfatter gårdstunet avgrenset mot dyrkamarka, slik at tunet med omgivelsene kan ivaretas. Tanem øvre har et stort og intakt, lukket firkanttun. Rundt tunet er det en hovedbygning i form av ei stor trønderlån, en kårbolig, et stort stabbur og låve og fjøs i vinkel.

5.11 Løkkaunet og Svean

Området strekker seg fra Løkkaunet kraftstasjon og et område nordover langs elva, inkludert to arbeiderboliger mellom kraftstasjonene og arbeiderboligen nord for Svean.

Kulturmiljøet er viktig for å vise sammenhengen mellom de to eldste kraftstasjonene i Nidelvvassdraget, samt arbeiderbebyggelsen som hørte til anleggene.

Kraftstasjon i antikvarisk klasse B

*Foto: Schrøder ca 1933/
Sverresborg Trøndelag
Folkemuseum*

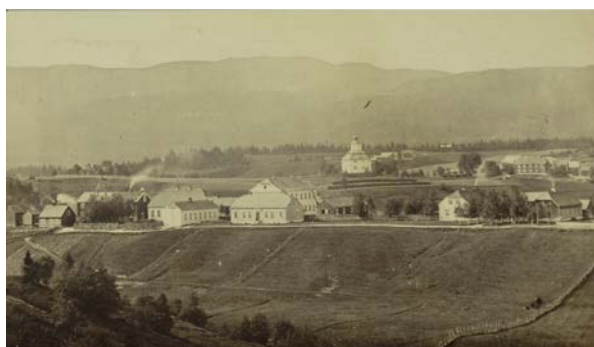
5.12 Hallsetheimen med Seminarplassen

Dette er et nasjonalt viktig kulturmiljø med en svært rik institusjonshistorie, fra opprettelsen av Klæbu seminar i 1839 til Hallsetheimen ble nedlagt i 1991.

På Seminarplassen flyttet Klæbu seminar (lærerskole) inn i nybygde lokaler i 1843. Der holdt de til frem til skolen ble flyttet til Levanger i 1892. Den Nordenfjeldske Blindeskole (Klæbu blindeskole) holdt så til i lokalene i 19 år, til de flyttet inn i nybygde Dalen blindeskole i Trondheim i 1912.

I 1917 ble Hallsetheimen (opprinnelig navn: Klæbu pleiehjem) etablert på Seminarplassen. Dette var et av landets første statlige institusjoner for utviklingshemmede. Området ble etter hvert utvidet langt utover den opprinnelige Seminarplassen. Hallsetheimens bygningsmasse omfattet på det meste mer enn 60 hus, alle innenfor hensynssonen. Strøkskarakteren er særlig knyttet til anleggets plassering på høyden, som er eksponert fra mange ståsteder, både nært og fjernt.

Ukjent, NTNU/UBiT

E. Olsen, NTNU.

6 Ladehalvøya

Deler av Lade ligger i nærheten av en metrobusstrasé, men vi har likevel valgt å gi Ladehalvøya et eget kapittel fordi den er helt spesiell og har svært stor betydning i historisk sammenheng. Her er man tett på fjorden og med flere lystgårder på rekke og rad. Dette gjør landskapet spesielt sårbart.

Ladegårdene spilte en viktig rolle som maktsentrum i Norge, da ladejarlene regjerte her tidlig i vikingetid/tidlig middelalder. Lade fortsatte å være viktig også etter at jarlene mistet makta til kongen.

*NB Hensynssonene på Ladehalvøya inneholder sammen med den tidligere etablerte Ringve hensynssone **“Herregårdslandskapet på Lade”**, et landskap som bl.a. Riksantikvaren har beskrevet som et historisk kulturmiljø av nasjonal betydning.*

Kollelandskapet på Lade omkring 1870. Litografi J. M. Berg UBiT

Utsyn over kollelandskapet fra Grønnpia.

6.1 Lystgårdslandskapet på Lade

I dette landskapet inngår alle tidligere hensynssoner kulturmiljø innenfor området, samt noen tilleggsarealer i randsonene.

På 1600-tallet gjorde den danske adelen sitt inntog i Trondheim for fullt, og fra midten av århundret opplever byen en innvandring av handelsfamilier. De kom fra nordlige deler av dagens Tyskland og de sørlige byene i Danmark. Dette preger byens kulturelle og næringsmessige utvikling de neste par hundre år. De trondhjemske trepaleene er sammen med lystgårdene blant de tydeligste symbolene på rikdommen blant deler av handelsborgerskapet på 17- og deler av 1800-tallet.

På 1700-tallet fikk disse lystgårdene sin egen, særpregede arkitektur, også i Trondheim. Hagen og parken fikk samtidig en stadig viktigere funksjon, gjerne med små lysthus og store alleer mellom anleggene, som Grev von Schmettows allé på Rotvoll. Fremdeles utgjør lystgårdene noe av det mest storslåtte innen

arkitektur og hagelandskap i Trondheim, gjerne omtalt som trearkitekturens gullalder.

Selv om lystgårdene omkranset hele byen, lå mange av de største og mest påkostede vest og øst for Midtbyen, mot Ila/Byåsen og på Lade. I dag er det på Lade at man best kan oppleve et sammenhengende lystgårdslandskap.

Fra Ladehammeren, Lade kirke og Lade gård i vest til Leangenbukta, Leangen gård og Rotvoll i øst ligger dette lystgårdslandskapet. Dette omfatter de om lag 200 år gamle lystgårdene og enkelte andre bevarte eldre gårdsanlegg på halvøya. Disse lystgårdene står i nært samspill med det dels ubebygde, grønne landskapet og noen bevarte veifar, der Lade Allé i dag utgjør et markant skille mellom de mer åpne grønne områdene og de sterkt fortettede områdene mot sør.

Kollene på Lade er en svært verdifull del av bybildet og landskapet, og opplevelsen av de grønne kollene og de historiske anleggene som Rognli, Ringve og Devle, og ikke minst av sammenhengen mellom disse, er viktig både i nærområdet og fra ståsteder langt unna. Den visuelle sammenhengen mellom disse anleggene og Lade kirke og Lade gård er vesentlig for å kunne lese og oppleve det historiske landskapet på Lade, et landskap som er av nasjonal betydning.

Fra kollene på Lade kan man fremdeles også oppleve sammenhengen mellom de historiske maktsentraene i Trondheim, mellom Lade og Midtbyen med Domkirka, og mellom Lade og Kristiansten festning, Gløshaugen og Sverresborg.

Kulturlandskapet på Lade strekker seg helt til fjorden, og særlig mot Østmarka og Østmarkjordet kan det åpne, grønne landskapet fremdeles oppleves. Også her er det viktige koller og kulturhistorisk viktig bebyggelse, der det fredete sykehusmiljøet på Østmarka er i en særstilling.

Leangen gård med hage og park

Det best bevarte og mest intakte lystgårdsanlegget på Ladehalvøya (tidlig 1800-tall), fredet etter kulturminneloven. Bebyggelsen med hage og park, sammen med fjorden, danner her et helhetlig miljø i et kulturlandskap av svært høy verdi.

Østmarka og Østmarkajordet, inkl. fjordsonen m/Ringvebukta

Dette er et særpreget og godt bevart psykiatrisk sykehus i grønt miljø ("asyl i villastil"), som er fredet. Jordet sør for er et betydningsfullt oppsluttende element både for sykehusanlegget og for Ringve i sør. Som helhet utgjør dette området det kanskje mest betydningsfulle historiske kulturlandskapet i Trondheim; I Ringvebukta ligger flere særpregede bygninger med høy kulturminneverdi, et miljø som forsterker landskapsverdiene.

Devle gård og park

Devle er en arkitektonisk sjelden type lystgårdsanlegg med park. Hageanlegget og landskapsparken ble anlagt rundt 1830 med prydhage, landskapspark og kjøkkenhage. Dette er ett av hovedanleggene i “perleraden” av lystgårder innenfor lystgårdslandskapet på Lade, og lystgården er regulert til bevaring. Våningshuset er bevart og i fredningsklasse. Det u-formede uthusanlegget ble revet og erstattet av nye bygninger til boligformål.

Ringve gård og park

Praktfullt (delvis fredet) historisk gårdsanlegg med park og nasjonalt musikkhistorisk museum. I tillegg omfatter området en botanisk hage med arboret, som utgjør et svært betydningsfullt oppsluttende element for gårdsanlegget.

Ringve skole og Sjømenns aldershjem

Ringve skole var et epokegjørende skoleanlegg (1960-tall) som er særlig godt integrert i knauslandskapet det er en del av. Det nyklassisistiske Sjømenns aldershjem (ark. Johan Osness 1927) og park i vest utgjør et positivt tilsluttende miljø.

Villa Rognli

Meget verdifull og godt bevart trefløyet dragestilsvilla (verneklasse A) i stor og svært velholdt hage på et høydedrag vest for Ringve. Både hus og hage er regulert til bevaring.

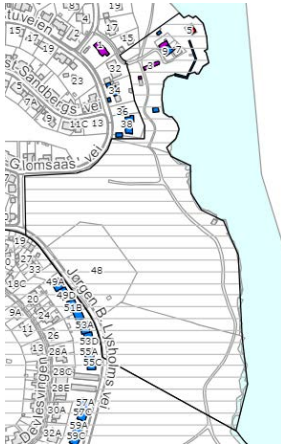
Lade kirke og Lade gård

Den viktigste historiske lokaliteten utenfor Midtbyen, med middelalderkirka (1180-tall, automatisk fredet) og et av landsdelens mest storslagne gårdsanlegg (tidlig 1800-tall, fredet). Området omfatter en kirkegård og et mindre parkområde (med rester av gammel allé) som landskapsmessig ramme - dessuten med markant beliggenhet på et svakt, men tydelig høydedrag.

Fagerheimskogen 1953, foto Wilhelm Skappel UBiT/NTNU

6.2 Smedstua - Fagerheimskogen

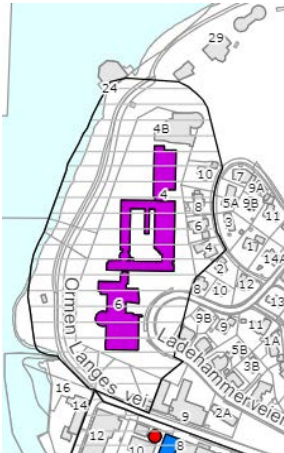

Smedstua utgjør et pittoresk lite miljø med rester av landsted og industribebyggelse fra sent 17- og tidlig 1800-tall. Området er historisk betydningsfullt som tidligere industrimiljø. I dag har området stor opplevelsesverdi for besøkende langs Ladestien. Fiskerhytten og det svært sjeldne gartneriet (av typen ensidig veksthus) utgjør viktige brikker i dette landskapet, som også har store grøntverdier.

Fagerheimskogen strekker seg fra Fagerheimbukta til Devlebukta og har historiske spor tilbake til jern- og bronsealderen. I dette området ligger også den gamle parken til Fagerheim gård (Lysholmsminde).

6.3 Det maritime skolesenter - Ladejarlen

Sonen består av skoleanlegget på Ladejarlen som ble bygd mellom 1957 og 1964. Anlegget er tegnet av ekteparet Asbjørn og Ingrid Stein (som vant arkitektkonkurransen i 1953) og anses som deres hovedverk. Skolen ble åpnet av Kong Olav V i 1964 og besto av Navigasjonsskolen (sjømannsskolen), kokk- og stuertskolen, Maskinistskolen, Statens maskinistskole og Statens fiskarhøyskole.

Det maritime skolesenteret i Trondheim representerer en vesentlig del av moderniseringen av Norge etter krigen, dette var skoler med større eller mindre nasjonalt tilsnitt.

Ladejarlen er et formmessig svært sammensatt bygningskompleks, for det meste med fasader i upusset rød tegl. Anlegget har svært gjennomført teglkarakter, med høy arkitektonisk kvalitet, også i detaljer og materialbruk, herunder innvendige trapper/rekkverk mm. Anlegget fremstår som lite endret.

Anlegget har en monumental beliggenhet nær toppen av Ladehammeren, svært godt tilpasset landskapet. Det ligger nærmest som et lokalt Topkapi med visuell kontroll over seilingsleden innover Trondheimsfjorden.

Ladejarlen på 1960-tallet. Fjellanger Widerøe/UBiT NTNU

7 Landskapsrommet rundt Midtbyen mot øst

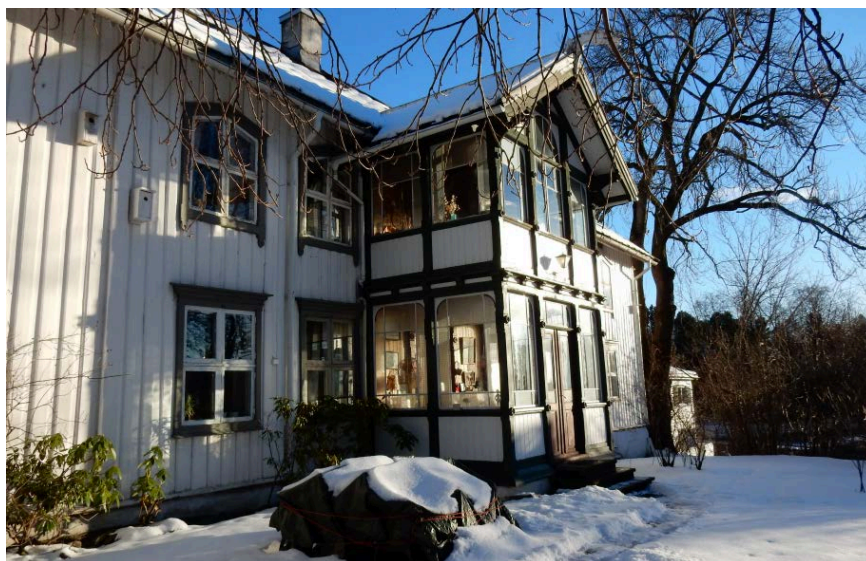
Et av byens viktigste landskapstrekk er høydedragene som omkranser Midtbyen, som domineres av småhusbebyggelse i et sammenhengende grøntdrag. De sentrale kulturminneverdiene er her strøkskarakter som på avstand ikke dominerer landskapsrommet.

Landskapsrommet omfatter store deler av byen slik den vokste frem etter byutvidelsen i 1896. Med reguleringsplanen for *de østlige og sydlige Bydeler med tilstøtende Byggebelte* (vedtatt 1914) la Sverre Pedersen med flere til rette for en videre bymessig utvikling, etter sterk inspirasjon fra hagebybevegelsen. Det grønne preget var rådende, med villaer og flermannsboliger i hage og utgjør de sentrale kulturminneverdiene i dette området.

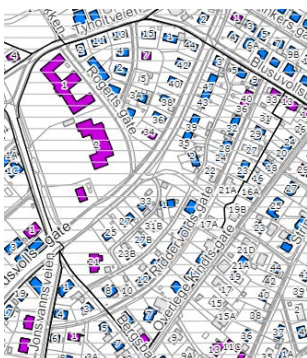
7.1 Lillegården

Hensynssonen omfatter et særdeles godt bevart gårdsanlegg med tilhørende park, fra 17- og tidlig 1800-tall. Området er regulert til bevaring og alle bygninger er i fredningsklasse (klasse A). Området utgjør en direkte landskapsmessig fortsettelse av Småbergan/Duedalen.

7.2 Lillegården hageby, Singsaker Skole og Singsaker studenthjem

Området omfatter boligbebyggelse i mur fra tidlig mellomkrigstid. Det er et svært homogent bygningsmiljø som er bolighistorisk og arkitektonisk betydningsfullt, der grøntkvalitetene og hagene er avgjørende elementer i kulturmiljøet. Singsaker skole er et godt bevart eksempel på skoleutbyggingen i Trondheim på tidlig 1900-tall. Singsaker Studenthjem er en unik institusjon som har tilhold i en stor tyskbygd trebygning fra okkupasjonstiden.

7.3 Småbergan/Duedalen

Hensynssonen omfatter et stort friområde omkring byens svært markante 1600-talls festningsanlegg, som er fredet med sine omgivelser. De store ubebygde arealene utenfor selve festningsanlegget var fra gammelt av et militært såkalt forterreng der det fremdeles finnes rester av festningsverk som var utenfor selve festningsanlegget (utenverk). Den dramatiske Duedalen har en særlig historisk betydning i egenskap av å være et gammelt rasområde (fra 1620-tallet), og er en viktig del av helheten.

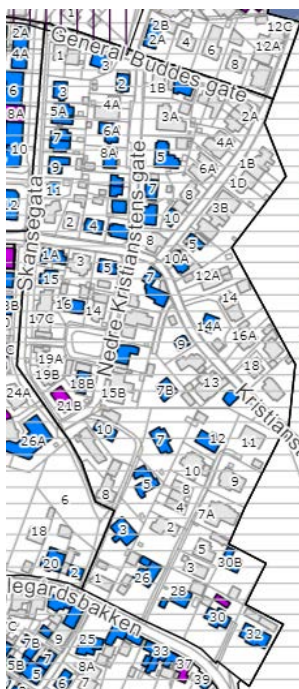

7.4 Port Arthur

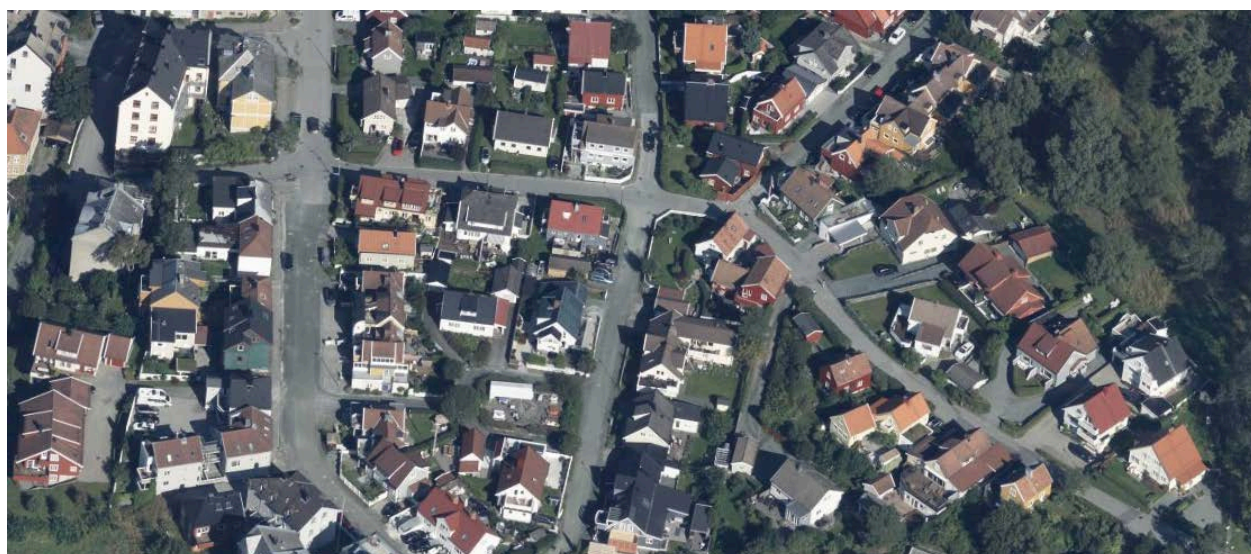
Port Arthur er et konsentrert miljø med murte bygårder i jugendstil, med flere godt bevarte enkeltbygninger. Området kneiser på toppen av det som var det historiske mølleberget og utgjør et sterkt eksponert bygningslandskap også sett fra Midtbyen.

7.5 Kristianstønsletten med “Pappenheim”

Hensynssonen omfatter et variert, men utpreget beskjeden trehusområde, hovedsakelig fra tidlig 1900-tall. ”Pappenheim” er et område med småhus oppført som provisorier i bolignødens tid rett etter 1. verdenskrig, og utgjør det dominerende og mest markante innslaget i området. Strøkskarakteren er små hus i hager, der grøntkvalitetene mot gate er særlig viktig, også som opplevelseskvalitet.

7.6 “Knausen”-området

Godt bevart og bevaringsregulert villaområde fra mellomkrigstiden, som også opprinnelig var et høystatus-område. I sonen er det i hovedsak "førfunksjonalistiske" bygninger, bygd i to perioder, omkring 1915 og 1928. De første ble skilt ut fra Singsaker gård, de siste fra Berg prestegård. Mange av villaene ble bygd av og for folk med tilknytning til NTH. De eldste villaene er bygd i mur, mens andre fase har mange toetasjes trevillaer i nyklassisistisk stil, fra rett før funksjonalismen. Hagebypreget, med for Trondheims del store villaer i store grønne hager, er vesentlig å ivareta.

7.7 Berg prestegård

Berg er en svært gammel prestegård i gamle Strinda sogn, med historie tilbake til tidlig middelalder, da gården tilhørte Elgeseter kloster. Senere var Berg også dekanens hovedgård. Bebyggelsen gikk tapt i brann i 1718, og biskop Gunnerus oppførte nye bygninger i 1758. Biskopen var svært interessert i botanikk og anla en rikholdig hage. Bebyggelsen ble fornyet i 1850-årene. Den bevaringsregulerte prestegården ligger fremdeles åpent og omgitt av en grønn ramme, med mellomkrigstids villaer i funksjonalistisk stil utenfor eiendommen.

7.8 Trondhjems Kooperative Boligselskaps område

Bygningene som utgjør hoveddelen av området ble bygd av Trondhjems Kooperative Bolig- og Byggeselskap (TKB) fra 1922 og mot 1928. Området ble regulert til boliger i 1919 under stadsarkitekt Sverre Pedersen. Arkitekten for boligselskapet var den da nyutdannede Trygve Olavsson Klingenberg, som var utdannet ved NTH. Kooperativet ble opprettet i 1921, og opererte i starten selv som entreprenører, innkjøpslag og produsenter av bygningsdeler.

Dette er byens første område med firemannsboliger, bygd i regi av et bolig-kooperativt selskap på 1920-tallet. Området er bygd ut etter hagebyprinsippet, med raue hager og enkle klassisistiske hus med saltak og med inspirasjon fra trøndersk boligbyggeskikk. Bygningene i det grønne utgjør strøkskarakteren. Det er flere godt bevarte bygninger, og området fremstår som godt bevart som samlet miljø. Det er laget et eget hensynssoneark for området.

7.9 Øvre Rosenberg

Helhetlig utbygd område med i hovedsak firemannsboliger i både nyklassisistisk og funksjonalistisk stil. Området starter i Festningsgata i vest, hvor det ligger en gruppe med firemannsboliger reist av Byggeselskapet av 1917. Dette ble opprettet av Trondhjems mekaniske verksted for arbeidere og funksjonærer (ark. Morten Anker Bachke). Området er utbygd etter hagebyprinsippene, med rause hager, som er avgjørende for miljøkvalitetene. Bygningene i det grønne utgjør strøkskarakteren. Det er flere godt bevarte bygninger, og området fremstår som et godt bevart samlet miljø.

7.10 Ankers gate

Ankers gate og gatene omkring utgjør et helhetlig og godt bevart villamiljø i jugendstil, fra perioden omkring 1910-1915. Området ble utbygd etter en hagebyplan og består av relativt store villaer, de fleste tegnet av fremtredende arkitekter. Miljøkvalitetene er sterkt knyttet til hager og grøntpreg, med hus i hager og flere store trær. Dette er kvaliteter det er viktig å ivareta.

Hensynssonen omfatter et stort og helhetlig utbygd småhusområde, bygd ut etter Sverre Pedersens plan for søndre og østre bydeler i 1914. Bebyggelsen ligger i et vesentlig landskapsrom mot øst sett fra Midtbyen, der det meste av bebyggelsen ble reist fra om lag 1910 til før 2. verdenskrig. Her ligger småhusbebyggelse, både villaer, to- og firemannsboliger, det meste i førfunksjonalistisk stil, der eiendommene er parsellert ut etter hagebyprinsippene, med dels store og rause hager, der det også er mange eldre og store trær. Bygningene i det grønne utgjør strøkskarakteren. Taklandskapet er en vesentlig del av miljøkvaliteten, med mange skifertak, som bidrar til å danne en flott ramme omkring Midtbyen.

8 Landskapsrommet rundt Midtbyen mot vest

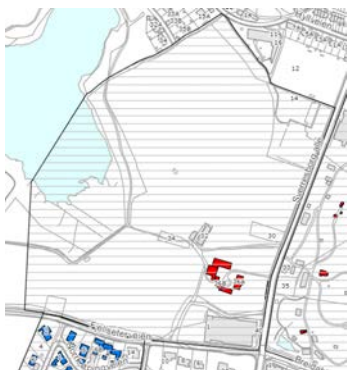
Et av byens viktigste landskapstrekk er høydedragene som omkranser Midtbyen, som domineres av småhusbebyggelse i et sammenhengende grøntdrag. De sentrale kulturminneverdiene er her ulike strøkskarakterer som på avstand ikke dominerer i landskapsrommet og oppleves som grønt..

Landskapsrommet omfatter store deler av byen slik den vokste frem etter byutvidelsen i 1896. Med reguleringsplanen for *de østlige og sydlige Bydeler med tilstøtende Byggebelte* (vedtatt i 1914), la Sverre Pedersen med flere til rette for en videre bymessig utvikling, etter sterk inspirasjon fra hagebybevegelsen. Det grønne preget var rådende med villaer og flermannsboliger i hager, og utgjør de sentrale kulturminneverdiene i dette området.

8.1 Blyberget og Theisendammen

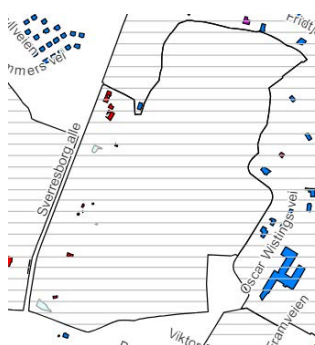
inkl. gårdsanlegget Nøysomhet "Wullumsgården"

Blyberget utgjør en markant landskapsformasjon med dels svært gamle og nyere historiske elementer. Theisendammen er en representant for de oppdemmede vannene i Ilavassdraget, som dannet grunnlag for tidlig industri. Wullumsgården er et ytterst særpreget og svært godt bevart tidlig 1800-talls gårdsanlegg som fremdeles i vesentlig grad ligger i sin historiske, grønne og åpne ramme. Blyberget har, med sin strategiske beliggenhet, den klart mest markante "innfallsporten" til Bymarka, og området er viktig som oppsluttende miljø for Sverresborgområdet.

8.2 Sverresborg folkemuseum og Dyrborgskogen

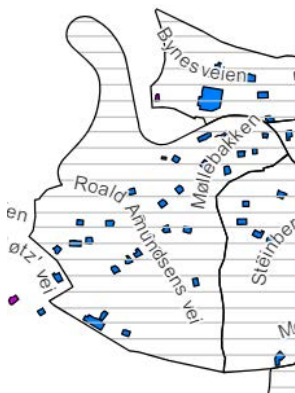
Sverresborg er den mest markante landskapsformasjonen i Trondheim, også historisk sett, med Kong Sverres borg Zion. Dette har vært Folkemuseets område siden 1909, der Dyrborgskogen ligger som et oppsluttende skoglandskap for museet. Også Dyrborg-jordet er et oppsluttende landskapsmiljø for museet, i tillegg til å være et svært attraktivt friområde. På museet ligger mange bygninger med høy antikvarisk og kulturhistorisk verdi, både fra Trondheim og Trøndelag for øvrig, herunder en avdeling for samiske kulturminner.

8.3 Ellefsens vei

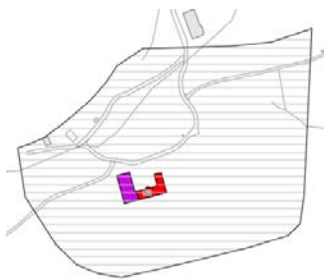
Dette villaområdet ble hovedsakelig bygd ut på 1960-tallet og inneholder en unik samling av noen av Trondheims arkitektonisk sett beste boliger fra etterkrigstiden. En vesentlig kvalitet er også hagene, som ligger i det kupert landskapet.

8.4 Møllebakken

Hensynssonen omfatter et mangfoldig bygningsmiljø, som ligger i landskapsrommet omkring Midtbyen. Området inneholder primært villaer oppført fra ca 1920 og fremover. Godt utformede bygninger med formede tak i grønne omgivelser utgjør området strøkskarakter.

8.5 Sommerseier

Sommerseier er et historisk viktig gårdsanlegg i Bymarka, som kan ha vært ryddet allerede i førkristen tid, men som ble ryddet på nytt omkring 1720. Hovedhuset kan være sent 1700-talls, og anneksbygningen kan være enda eldre. Anlegget, sammen med jordveier og åkrene omkring, brukes i dag (2024) til golfbane. Åpenheten i landskapet er viktig å bevare som en åpen og grønn ramme rundt tunet.

8.6 Havsteinlia

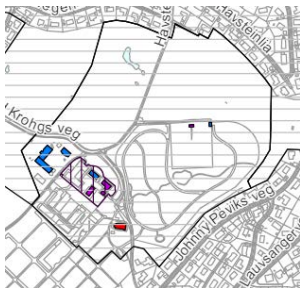

Havsteinlia utgjør et svært viktig landskapsrom sett fra Midtbyen, med store kvaliteter i de ulike bygningsmiljøene. Det ligger et stort villaområde i terreng som skråner mot nord og øst, der de gjennomført lave bygningshøydene i grønne hager er viktige kvaliteter.

Området er oppsluttende i forhold til Havstein gård og i særdeleshet Havstein kirke i landskapet. De lave bygningshøydene sikrer at kirken og de åpne grønne områdene som omgir den (kirkegård m.m.) forblir visuelt fritt eksponert, også når det gjelder fjernvirkningen. Et rekkehusområde i tegl, i Breisynvegen 2-6, tegnet av ark. H.P. Madsø, har spesiell høy arkitektonisk kvalitet (med preg av amerikansk modern style), og er godt bevart i opprinnelig skikkelse. Likeledes finnes det mange enkeltstående og godt formede villaer fra 1960-1980-tallet.

8.7 Havstein gård og Havstein kirke

Hensynssonen omfatter, i tillegg til kirken, et sent 1700-talls gårdsanlegg, som opprinnelig var en av lystgårdene sør for byen. Eiendommen står i en karakterfull landskapssituasjon, der hovedbygningen ligger i sterkt skrånende terreng med fullt eksponert kjelleretasje på nedsiden. Det er flere eldre uthusbygninger i behold, i tillegg til våningshuset. Deler av den historiske parken er bevart, som starten på alleen som gikk til Munkvold. Havstein er et av de fremste anleggene i sin type som i dag er bevart på Byåsen. Havstein kirke i nygotisk stil, tegnet av arkitekt H. E. Schirmer, har en sjeldent markant plassering i landskapet, beliggende foran kirkegårdene, herunder krigskirkegården som ble opprettet under 2. verdenskrig.

8.8 Marienlyst

Marienlyst er et karakteristisk boligområde, bygd for ansatte ved jernbanen i årene etter 1914. Hensynssonen omfatter et 30-talls bolighus i gatene Stavnemovegen, Garmanns veg, Marienlystvegen, Nils Stavnes veg og nedre del av Thaulowbakken. Området domineres av horisontaldelte tomannsboliger med villapreg, oppført på relativt små tomter. Noen få bygninger er revet og erstattet av nye, men det opprinnelige helhetspreget er i god behold. Områdets karakter er tydelig og helhetlig; 2 etasjes bebyggelse med bratte saltak og en mindre sidefløy med saltaksark på bygningens langside, enten i form av veranda eller innebygget som glassveranda. Husene har elementer av både sveitserstil og jugendstil.

De senere år er også flere av verandaene bygget om og fått et mer lukket uttrykk med panel og vinduer. Volumene er stramme og til dels symmetriske. Bygningene i det grønne utgjør strøkskarakteren. Det er laget en egen beskrivelse av området.

9 Klett

I forbindelse med utarbeidelse av kommunedelplanen for Klett i 2019 gjennomførte Byantikvaren en registrering av viktige kulturmiljøer og landskap i dette området.

Innenfor planområdet har det i forrige KPA vært en hensynssone kulturmiljø omkring kirken. Dette landskapsrommet er særlig viktig, og det trenger tilstrekkelig plass omkring seg. Området har også flere enkeltbygninger og gårdstun med antikvarisk interesse, der mange bygninger har høy alder og gårdstunet er godt ivarettatt.

Ved Røddevegen ligger Ridehallen fra andre verdenskrig, et viktig krigsminne.

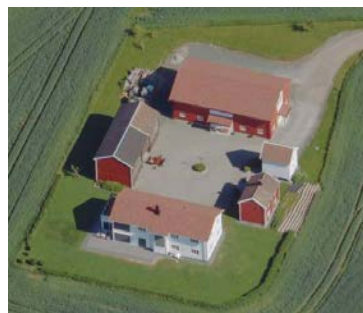

Kart som viser hensynssoner kulturmiljø

9.1 Tunet på Ekra

9.2 Tunet på Stav søndre

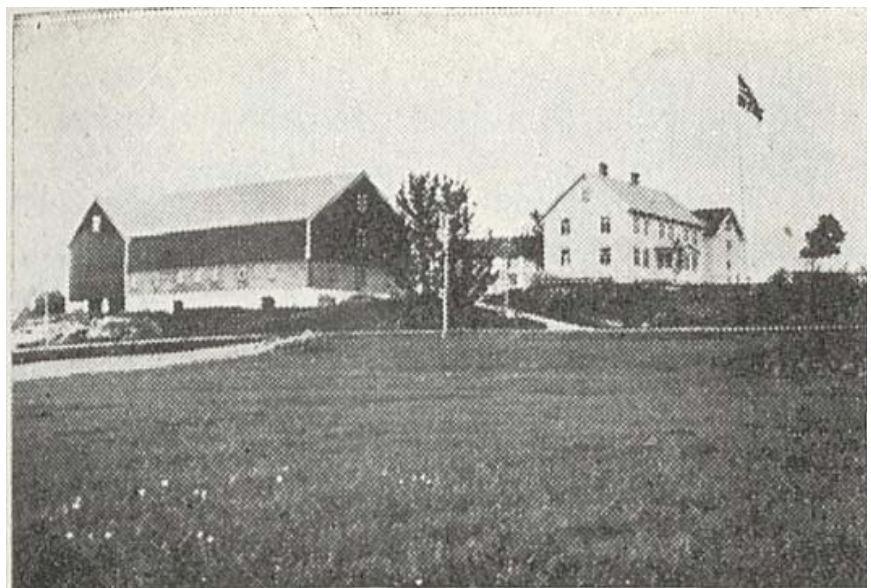
9.3 Tunet på Stav øvre

Stav øvre er et typisk trøndersk gårdstun som omfatter en låve oppført i 1893/1946 og en kårstue fra 1919.

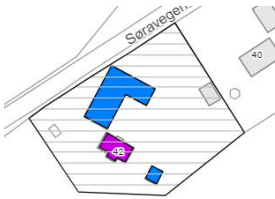
9.4 Tunet på Midtre Stav

Midtre Stav er et relativt stort trøndersk gårdsanlegg, der hovedbygningen er oppført i 1830-årene, med stabbur fra 1700-tallet.

Bilde fra Norges bebyggelse.

9.5 Tunet på Heimstad

Gården Heimstad er et typisk trøndersk gårdstun, med hovedbygning fra om lag 1850 og uthusbygninger fra mellomkrigstiden.

Bilde fra Norges bebyggelse.

9.6 Tunet på Esp nordre

Esp nordre er et typisk trøndersk gårdstun som omfatter våningshus oppført i 1924 og låve oppført i 1930.

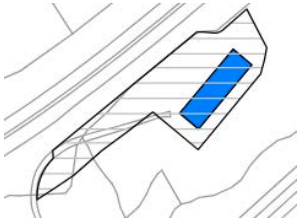
9.7 Tunet på Klett

Gården Klett er et mellomstort trøndersk gårdstun, med hovedbygning fra omkring 1860 og et stort fjøs fra mellomkrigstiden. Utenfor tunet ligger flere andre eldre driftsbygninger.

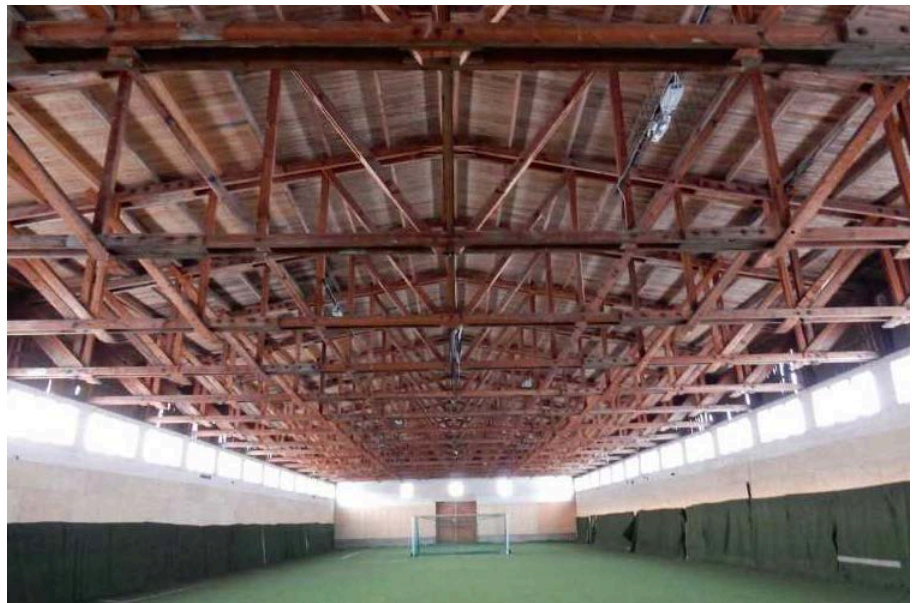

9.8 Ridehallen

Sammen med anlegget på Leinstrand og bygningen vis a vis på nordsiden av E6, utgjør ridehallen på Klett viktige og lesbare rester etter den aktivitet som tyskerne bedrev her under annen verdenskrig. Bygningen er også en påminnelse om okkupasjonsmaktens ambisiøse planer for å etablere en ny by nettopp her.

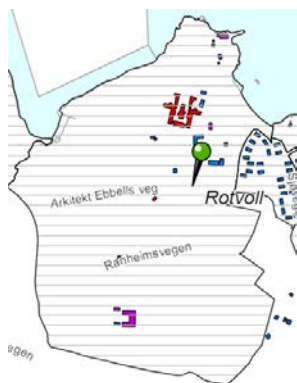
Innvendig har hallen en imponerende takkonstruksjon, utvendig er den et landemerke som tiltrekker oppmerksomhet og vekker nysgjerrighet. Samtidig glir den store rødmalte trebygningen inn i landskapet, noe som også var en tilsiktet virkning fra okkupasjonsmakten som byggherre.

10 Andre områder

Dette er områder som ligger mer spredt rundt i kommunen. Disse områdene er derfor ikke lagt inn i de stedsspesifikke kapitlene, men utgjør i stor grad tydelige og selvstendige kulturmiljøer. De fleste av dem ble vedtatt i kommuneplanen fra 2013. Noen er utvidet og noen lagt til.

10.1 Rotvoll Øvre og Nedre, Rotvoll asyl

Dette kulturmiljøet hører til i forlengelsen av lystgårdslandskapet på Ladehalvøya. Miljøet omfatter to av de gamle storgårdene/lystgårdene øst for byen, begge med delvis godt bevarte gårdsanlegg. Her ligger også et intakt og godt bevart sykehusanlegg for sinnslidende fra 1870-tallet. Summen av gjenstående jordbruksarealer rundt gårdene, Schmettows allé og alléen mellom gårdene, fjordsonen og skogbevokste knauser utgjør et enestående kulturlandskap i nærområdet til en større by. Området har svært høyt krav på bevaring som åpent landskap, ikke bare av kulturhistoriske grunner, men også som potensial for rekreasjon og friluftsliv. På tross av innreguleringen av Statoils forskningssenter, og konverteringen av Rotvoll Nedre til nye formål, er disse verdiene i stor grad intakte.

10.2 Brøset (Reitgjerdet)

Brøset er et gammelt asylanlegg for sinnslidende som opprinnelig ble reist som leprahospital. Anlegget er viktig som helsehistorisk monument og enestående i norsk helsehistorie. Flere av bygningene er fredet etter kulturminneloven. Som oppsluttende miljø er det tilhørende parkområdet svært viktig og dette er derfor innlemmet i hensynssonen.

10.3 Granåsen gård

Granåsen gård er et eldre gårdsanlegg som ligger ytterst markant i landskapet, visuelt godt eksponert fra lang avstand. Gården har delvis fredet interiør. Tunet, parken og åkerarealene i skråningene foran gården utgjør et viktig historisk lystgårdsanlegg.

10.4 Persaunet leir

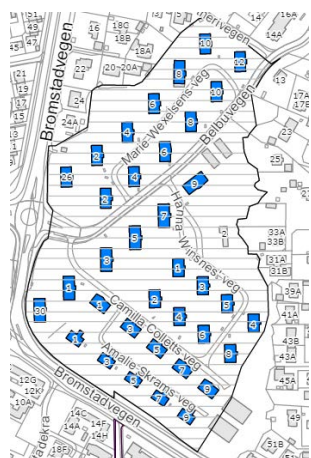

Persaunet leir ble oppført av tyskerne under 2. verdenskrig som forlegningsleir for soldatene som hørte til marineverftet i Nyhavna. I dag er området i all hovedsak konvertert til boliger. De fleste bygningene er fredet. Opprinnelig miljøkarakter er i svært god behold, med store og rause grønndrag og flere gamle og store trær. Hele området er regulert til bevaring.

Fjellanger Widerøe/NTNU

10.5 Strindheim hageby

Strindheim hageby er et av etterkrigstidens aller første samlede områder med boligutbygging (TOBB). Området består av godt bevarte to- og firemannsboliger, med den opprinnelige hagebykarakteren ivaretatt på arealene rundt og mellom husene. Bygningene i det grønne utgjør strøkskarakteren.

10.6 Angelltrøa

En av etterkrigstidens største samlede boligutbygginger, påbegynt rundt midten av 1960-tallet. Den opprinnelige bygnings- og strøkskarakteren er forholdsvis godt bevart. Området eksemplifiserer den storstilte boligutbyggingen som ble vanlig i årene som fulgte. Området omfatter også den gamle Angelltrøa gård. Hensynssonen er noe mer begrenset enn tidligere.

NTNU/UBiT

10.7 Kjedehusene på Frydenberg

Hensynssonen omfatter et tyvetalls ensartede kjedehus, tegnet av arkitekt Jarle Øyasæter og bygd ut fra 1962. Situasjonsplanen er av høy kvalitet, der utendørs fellesfunksjoner er tillagt avgjørende betydning, gitt god plass og en helhetlig utforming. Karakteristisk er den ensartete mørk brune fargesettingen og de gjennomført knappe detaljene i eksteriør, herunder takutstikket. Dette er et svært godt bevart eksempel på boligbygging i Trondheim de første tiårene etter krigen. Bygningene i det grønne utgjør strøkskarakteren.

10.8 Risvollan

Risvollan er en stor og arkitektonisk epokegjørende rekkehus-utbygging fra årene omkring 1970, som inkluderer et av byens første moderne høyhus.

I sin tid var dette Norges største borettslag, bestående av 1118 leiligheter innenfor 8 delområder, grunnlagt i 1971. Bebyggelsen ble prosjektert av arkitektene Brantenberg, Brantenberg (Cold) og Hiorthøy etter en arkitektkonkurranse i 1967.

Den modulbaserte bebyggelsen i 2-3 etasjer har en knapp detaljering ut- og innvendig. Bygningsmassen er brutt opp i mange mindre tun, der bygningens forhold til det småkuperte landskapet kan oppleves å være inspirert av eldre italiensk bybebyggelse. Opprinnelig hadde bebyggelsen platekledning av eternit i gråtoner. Dette er i senere år myknet opp ved at bygningene har fått ny platekledning og er malt i ulike varme fargetoner.

Foto: <https://www.strindahistorielag.no/> Risvollan_Senter

10.9 Christian Eggens veg

Hensynssonen omfatter et homogent og svært tett, lite rekkehusområde fra 1960-tallet med lave enetasjes hus. Bygningene var opprinnelig oppført uten kjellere. Bygningene er svært lite endret i eksteriør, i det som er et arkitektonisk sett unikt og bilfritt boligmiljø i Trondheim, der parkering er løst i felles garasjebygg. Bygningene i det grønne utgjør strøkskarakteren.

10.10 Kolstad / Saupstad og Huseby / Flatåsen

Kolstad/Saupstad (ofte kalt "Den hvite By") og Huseby/Flatåsen er den største samlede boligutbyggingen i Trondheim, som startet på slutten av 1960-tallet. Det opprinnelige markante helhetspreget, som var gjennomført over et svært stort område, og i flere separate byggetrinn, er fremdeles godt ivaretatt. Bebyggelsen er organisert med lave blokker rundt ulike tun og i en parkmessig sammenheng. Området er epokegjørende ved sin løsning av trafikken, som ble holdt helt utenfor de store, parkmessige tunene. Denne strøkskarakteren er viktig å videreføre.

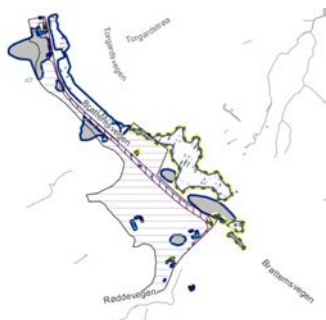

10.11 Kattem

Kattem er et stort, homogent boligområde bygd i 2. halvdel av 1970-årene for boligbyggelaget TOBB, i samarbeid med Ungdommens Egen Heim A/L (UEH). Arkitekt var Knut-Henrik Andersen. Området består av tre- og fire etasjes blokkbebyggelse og noe toetasjes rekkehusbebyggelse. Kattem var skjellsettende i Trondheim for måten biltrafikk og parkering fullstendig ble skilt fra boligenes utearealer. God fotgjengeradkomst m.m. er oppnådd ved at så å si all bilparkering er lagt under bakken. Det er fleksible leilighetsplaner. Strøkskarakteren er den grønne karakteren med bygninger organisert langs gågater og rundt store felles grøntarealer. Bygningene har fasader i tegl og tre, preget av enkle vegg- og vindusfelte, der horisontale linjeføringer dominerer og er uten "påklistret dekor".

10.12 Torgardsletta

Sonen omfatter de gjenværende delene av et jordbruksmiljø med flere til dels eldre gårdsanlegg som ligger på "landskapsbrinken", som i dag følges av veien til Klæbu. Dette er rester av et svært viktig kulturlandskap med røtter helt tilbake til folkevandringstiden og antakelig også før det. Hensynssonen er i dag det eneste samlede miljøet der det fremdeles kan være mulig å beholde et tradisjonelt kulturlandskap i grønne omgivelser på Torgardsletta.

10.13 Bratsberg kirke og kirkested

Sonen omfatter 1850-talls kirken som ble oppført etter Linstows typetegninger og som markerer det gamle sentrum i Bratsberg. Kirke, kirkegård og kirkebakke utgjør til sammen et markant og viktig kulturmiljø, som fremdeles troner i dalsiden, langs Bratsbergvegen.

10.14 Øvre Jervan

Sonen omfatter to gamle gårder, Øvre Jervan gårdene, med overveiende gammel bebyggelse. Begge utgjør viktige minner om gårdsbebyggelsen ved Jonsvannet og er blant de fremste eksemplene på jordbrukskulturen som tidligere preget områdene rundt vannet.

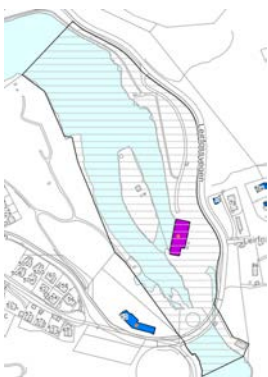
10.15 Øvre Leirfoss kraftstasjon

Sammen med Nedre Leirfoss er dette et godt bevart kraftanlegg fra “elektrisitetens barndom” i Trondheim, dvs tidlig 1900-tall. Anleggene har viktige historiske kvaliteter, både tekniske og arkitektoniske, og begge har en relasjon til tilliggende friområder. Øvre Leirfoss er den eldste (1901). Begge er viktige som historiske elementer i nært samspill med fossene og elvelandskapet.

10.16 Nedre Leirfoss kraftstasjon

Nedre Leirfoss er et svært godt bevart kraftanlegg fra “elektrisitetens barndom” i Trondheim (fra 1910). Anleggene har viktige historiske kvaliteter, både tekniske og arkitektoniske, og begge har en relasjon til tilliggende friområder. Nedre Leirfoss er den arkitektonisk mest spektakulære og har et monumentalt, borg-lignende uttrykk, tegnet av arkitekt Axel Guldahl. Begge er viktige som historiske elementer i nært samspill med fossen.

10.17 Leren gods og kapell (Leira)

Fra langt tilbake i tid var Leren gods det største gårdsbruket i områdene sør for byen. Det opprinnelige storgårdsanlegget er i dag redusert, bl.a. etter brann før 2. verdenskrig, men like fullt er dette et mektig anlegg den dag i dag. Beliggenheten, på et høybrekk i terrenget, der alleen løper langs høybrekket, har god visuell eksponering i landskapet, særlig sett fra Bratsbergveien. Kapellet har i dag fått befestet sin posisjon i miljøet, som et element i nyanlagt kirkegård.

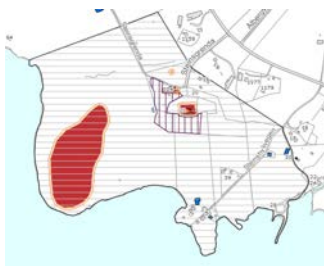
10.18 Kystad vestre

Kystad vestre er den største og viktigste 1800-talls lystgården i områdene vest for byen. Sammen med parken nedenfor, opprinnelig anlagt som planteskole for byens trær, og den store landskapshagen ovenfor det storslagne våningshuset, er dette et helt spesielt kulturmiljø. Området har også betydning som rekreasjonsareal i bydelen.

10.19 Byneset kirke og kirkegård

Byneset kirke er en flott middelalderkirke, fra 1180-tallet, med kirkegård og noe tilliggende eldre bebyggelse. Sammen med bygdeborgformasjonen Høgsteinen i vest og strandstedet Steinshylla ved sjøen i sydøst, utgjør dette et unikt kultur- og landskapsmiljø. I gammel tid var dette sentrum på Byneset.

10.20 “Apoteket”

“Apoteket” er et gammelt og godt bevart gårdsanlegg helt nede i sjøkanten, i tilknytning til naturvernområdet. Området er ganske avsondret fra omverdenen. Fra 1600-tallet var dette urtegård for Løveapoteket i Trondheim, noe som er bakgrunnen for navnet.

10.21 Leinstrand kirke og kirkegård

Hensynssonen omfatter Leinstrand kirke og kirkegård. Kirken fra 1600-tallet, selv om den er ombygd, er i seg selv et viktig historisk monument, og som kirkegård og kirkested det viktigste kulturminnet og miljøet i gamle Leinstrand.

10.22 Lavollen

Lavollen (Ladevollen) var i 1661 seter under Lade gård og ble kalt Kaspersetra etter Caspar C. Schøller. Eiendommen omfatter ca. 100 daa. og er i dag det eneste helt bevarte av alle plassanleggene i Bymarka. Dagens bygninger er oppført fra 1805 av Theodorus Tiller. Hovedbygningen er Gulstua, mens Raustua også kalles Husmannsstua. Ellers finnes stabbur, fjøs og kornlåve samt smie.

På gården har flere bygninger høy antikvarisk verdi. Tunet og den nærmeste jordveien er viktig å bevare som del av et samlet miljø.

10.23 Nils Ryjords veg og Øvre Sverresborg

Hensynssonen omfatter et arkitektonisk kvalitetsfylt bygningsmiljø med arkitekttegnede eneboliger fra 1960- og -70-tallet, deriblant kjedede eneboliger i upusset tegl og med flate tak. Flere boliger er prosjektert av arkitektene Brantenberg, Brantenberg (Cold) og Hiorthøy i 1964. Flere frittliggende eneboliger har mørk trekledning og dette, sammen med grønne kvaliteter, er en viktig del av strøkskarakteren.

10.24 Munkholmen

Munkholmen er en befestet holme med bygninger fra 16- til 1800-tallet, som også har rester av et middelaldersk klosteranlegg. Her har det vært rettersted, og nyere forskning mener at Nidarholm kloster (1028) er landets eldste kloster. Munkholmen har en spesiell relasjon til Cicignons byplan som visuelt akse-endepunkt for Munkegata. Bebyggelsen er i sin helhet fredet, og holmen er et betydningsfullt kulturmiljø også på nasjonalt nivå.

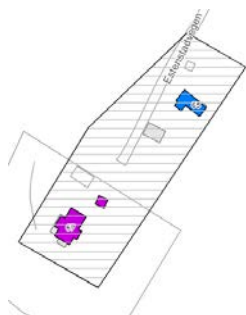
10.25 Persaunet hageby

Persaunet hageby er sammen med Strindheim hageby et av etterkrigstidens første samlede områder med boligutbygging, oppført i regi av TOBB. Arkitekten bak var Tycho Castberg. Byggestart var allerede i 1946, og alle leilighetene var innflyttet våren 1949. Området består av firemannsboliger, med den opprinnelige hagebykarakteren i god behold på arealene rundt og mellom husene. Bygningene i det grønne utgjør strøkskarakteren.

10.26 Hytter ved Estenstadmarka

Et lite hytteområde beliggende ved inngangen til Estenstadmarka, bestående av to eiendommer. Den ene av disse ble reist som bolig i 1919, mens den andre ble oppført som hytte omtrent på samme tid (mellomkrigstiden). Begge har et særegent og flott arkitektonisk uttrykk og utgjør samlet sett et fint lite miljø, som vitner om mellomkrigstidens nøkterne bebyggelse i markaområdene. Bygningene i det grønne utgjør strøkskarakteren.

10.27 Charlottenlund bunker

Bunkeren Empfangsanlage Nordblitz ble oppført under 2. verdenskrig som kommandoplass for Den tyske marines anlegg i Trondheim. Sammen med Dora-anlegget og forlegningsleiren på Persaunet, utgjør bunkeren på Charlottenlund ett av de mest unike og best bevarte tyskbygde militæranlegg i Norge. Den fredete bunkeren er svært lite endret i eksteriør og interiør. Bunkeren ligger på et høydedrag, og det var opprinnelig svært god utsikt mot fjorden. Området er i dag en del endret, særlig mot øst og nord, med skolebygg og idrettsanlegg. Fra nabolaget på Charlottenlund fortoner Nordblitz-bunkeren seg i dag bare som en liten forhøyning i terrenget. Hensynssonen skal sikre bunkerens åpne plassering og virkning i landskapet.

10.28 Onsøyhåggan med tilstøtende LNF-område i dalføret

Velbevart og landskapsmessig særlig godt eksponert utsnitt av Bynesets kulturlandskap. Hensynssonen omfatter flere eldre gårdsanlegg. Landskapet knytter seg til Gamle Bynesvei gjennom Bymarka, en vei som i seg selv er et viktig historisk kulturmiljø.

10.29 Tiller kirke og kirkegård

Tiller kirke er en langkirke fra 1901. Kirken er oppført i laftet tømmer av byggmester Johan Kunig. Tiller kirke står fritt på toppen av et slakt høydedrag med god utsikt omkring. Kirken ble skadet ved brann i 2001, men er satt i stand. Tiller har hatt kirke siden middelalderen. Hvor mange det har vært er usikkert, men det er minst fem.

F. Informasjon om kulturminnekartet på nett

Hvordan man benytter kulturminnekartet og finner informasjon om hensynssoner og bygninger i verneklasse A, B og C finnes det informasjon om på nett, se

<https://trondheim.kommune.no/byantikvaren/kartinfo>

TRONDHEIM KOMMUNE
Tråanten tjælte

Vedtatt
27. mars 2025

Foto: Trondheim kommune